

Opinnäytetyö (AMK)

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

2014

Veera Knuuti

TŠEKKILÄINEN
KAUNOKIRJALLISUUS
ROVANIEMEN
KAUPUNGINKIRJASTO – LAPIN
MAAKUNTAKIRJASTON
KOKOELMASSA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Veera Knuuti

TŠEKKILÄINEN KAUNOKIRJALLISUUS ROVANIEMEN KAUPUNGINKIRJASTO – LAPIN MAAKUNTAKIRJASTON KOKOELMASSA

Opinnäytetyössä arvioidaan Rovaniemen kaupunginkirjasto – Lapin maakuntakirjaston aikuisten tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennosten kokoelmaa. Kokoelman kartoittaminen ja arviointi perustuu opinnäytetyön tekijän aiemmin pro gradu -työhönsä laatimaan tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennosbibliografiaan. Bibliografiaan vertailun lisäksi työssä tarkastellaan kokoelman sijaintia, kuntoa ja lainausmääriä.

Kirjastonhoitaja on yksi kirjallisuuden olemassaolon mahdollistavan kirjallisuusinstituution osatekijöistä. Kirjastonhoitajan ammattitaitoon kuuluu paljon muitakin kuin kirjallisuuden tunteminen sinällään. Tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelman arvioinnissa käytetään hyväksi toisaalta opinnäytetyön tekijän tšekkiläisen kaunokirjallisuuden erityisosaamista, mutta myös hänen hallitsemiaan kirjastoalalle spesifejä kokoelmatyön menetelmiä.

Tšekkiläisen kirjallisuuden historia alkaa 1300-luvun tienoilta, mutta se tunnetaan Suomessa huonosti. Opinnäytetyö käy lyhyesti läpi tšekkiläisen kirjallisuuden historian ja tarkastelee 50 teosta kattavaa suomennosbibliografiaa eri näkökulmista.

Rovaniemen kaupunginkirjasto – Lapin maakuntakirjaston kokoelmassa on 107 nidettä aikuisten tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennoksia. Eri teoksia kokoelmassa on yhteensä 41. Kokoelma kattaa melko hyvin suomeksi tarjolla olevan tšekkiläisen kaunokirjallisuuden valikoiman. Myös suomennoksia laajemmassa tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kontekstissa kokoelma on kohtuullisen edustava. Kokoelma sisältää teoksia 1800-luvun puolivälistä aina 2000-luvulle, ja se sisältää Tšekin tärkeimpinä pidettyjen kirjailijoiden teoksia.

ASIASANAT:

yleiset kirjastot, kokoelmatyö, kaunokirjallisuus, arviointi, käännöskirjallisuus, tšekinkielinen kirjallisuus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Library and information services

2014 | 54

Olli Mäkinen

Veera Knuuti

CZECH FICTION IN ROVANIEMI CITY LIBRARY – REGIONAL LIBRARY OF LAPLANDS COLLECTION

The thesis evaluates the collection of Finnish translations of Czech adults' fiction in Rovaniemi City Library – Regional Library of Lapland. The evaluation is based on bibliography of Finnish translations of Czech fiction, which was included in the Master's thesis of the writer. In addition to comparing the collection with the bibliography, the location, condition and circulation of the collection is examined.

Librarians are one part of the institution of literature that enables literature to exist. Being a librarian requires a lot more than just knowledge about literature. The evaluation of the Czech fiction collection requires both expertise in Czech literature, but also knowledge of specific methods of library collection management.

History of Czech literature begins around the 14th century, but it is not very known in Finland. The thesis goes through the history of Czech literature briefly and examines the bibliography of 50 Czech works translated into Finnish from different aspects.

Rovaniemi City Library – Regional Library of Lapland collection has 107 volumes of Czech adults' fiction in Finnish. The collection includes 41 different books by Czech writers. The collection covers the bibliography of Czech fiction in Finnish fairly well. The collection also represents the wider context of Czech literature quite well. It includes works from mid-19th century until 21st century, and it includes works by major authors of Czech literature.

KEYWORDS:

public libraries, collection management, evaluation, translations into Finnish, Czech literature

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA JA MENETELMÄT	9
2.1 Kirjastonhoitaja osana kirjallisuusinstituutiota	9
2.2 Kirjastonhoitaja kirjallisuuden ammattilaisena	11
2.3 Kokoelmatyö	12
2.4 Kaunokirjallisuuden kokoelman arviointi	16
2.4.1 Arviointimenetelmät	17
2.5 Tutkimusmenetelmät	20
3 TŠEKKILÄINEN KAUNOKIRJALLISUUS JA SUOMENNOSBIBLIOGRAFIA	23
3.1 Tšekkiläisen kaunokirjallisuuden historia lyhyesti	24
3.2 Tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennosbibliografia	30
4 TŠEKKILÄISEN KAUNOKIRJALLISUUDEN KOKOELMAN ARVIOINTI	35
4.1 Rovaniemen kaupunginkirjasto – Lapin maakuntakirjasto	35
4.1.1 Kokoelmatyö Rovaniemen kaupunginkirjastossa	36
4.2 Kokoelman sijainti	37
4.3 Kokoelmassa olevat teokset	39
4.4 Kokoelman vertaaminen käännösbibliografiaan	40
4.5 Kokoelman luoma yleiskuva tšekkiläisestä kaunokirjallisuudesta	42
4.6 Kokoelman kunnon arviointi	47
4.7 Tšekkiläisen kaunokirjallisuuden lainausmäärät	47
5 LOPUKSI	50
LÄHTEET	52

LIITTEET

Liite 1. Tšekkiläisen aikuisten kaunokirjallisuuden suomennosbibliografia

Liite 2. Suomennetut tšekkiläiset teokset suomennoksen julkaisuvuoden mukaisessa kronologisessa järjestyksessä

Liite 3. Suomennetut tšekkiläiset teokset alkukielisen julkaisuvuoden mukaan järjestettynä

- Liite 4. Maturitní zkouška – lyhyt ja perinteinen esimerkkilista
Liite 5. Maturitní zkouška – lyhyt ja ei-perinteinen esimerkkilista
Liite 6. Maturitní zkouška – Keski-Eurooppaan keskittynyt laaja esimerkkilista

KUVIOT

Kuvio 1. Kokoelmien kehittäminen/kokoelmatutkimuksen kaksi lähtökohtaa (Wilén 2007, 23).	14
Kuvio 2. Kirjallisuuteen liittyviä kirjastotyön osa-alueita (Tuomi 2011, 101).	15
Kuvio 3. Suomennetun kaunokirjallisuuden lähtökielten jakauma vuosina 1945–1999. (Lähde: Suomen kansallisbibliografia.) (Paasonen 2001, 7.)	30
Kuvio 4. Tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelman sijainti eri toimipisteissä.	38
Kuvio 5. Tšekkiläisen kaunokirjallisuuden nidekohtaiset lainausmäärät.	48

1 JOHDANTO

Arvioin opinnäytetyössäni Rovaniemen kaupunginkirjasto – Lapin maakuntakirjaston tšekkiläisen aikuisten kaunokirjallisuuden suomennosten kokoelmaa. Käytän työssäni näistä nimityksiä Rovaniemen kaupunginkirjasto ja tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelma. Tarkastelen työssäni sitä, mitä tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennoksia Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmissa on: miten kokoelma suhteutuu suomennetun tšekkiläisen aikuisten kaunokirjallisuuden suomennosbibliografiaan, ja millaisen yleiskuvan kokoelma antaa tšekkiläisestä kaunokirjallisuudesta. Tarkastelen myös sitä, missä kokoelma sijaitsee, millaisessa kunnossa kokoelman niteet ovat ja millaiset kokoelman lainausluvut ovat.

Opinnäytetyön aiheen valikoitumiseen vaikuttaa aikaisemmin tekemäni pro gradu -tutkielma *Tšekkiläinen kirjallisuus Suomessa – katsaus suomennoksiin, esittelyihin ja arvosteluihin* (Knuuti, 2006) Helsingin yliopiston Länsi- ja eteläslaavilaisten kielten ja kulttuurien oppiaineeseen. Opinnäytetyöni tarkastelee samaa kokonaisuutta kuin pro gradu -tutkielmani, mutta näkökulma tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennoksiin on eri. Kun pro gradu -tutkielmassa huomion keskiössä oli tšekkiläisen aikuisten kaunokirjallisuuden bibliografian laatiminen, vastaanoton kartoittaminen sekä suomennosten ja vastaanoton luoman yleiskuvan kuvaileminen tšekkiläisestä kaunokirjallisuudesta, on tämän työn keskiössä se, miten suomennosbibliografia on siirtynyt Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmiin. Pro gradun tapaan tarkastelen myös kokoelman luomaa yleiskuvaa tšekkiläisestä kaunokirjallisuudesta. Vertailukohtana tässä on bibliografian lisäksi yleiskatsaus Tšekin kirjallisuushistoriasta ja muutama eri näkemys Tšekin kirjallisuuden klassikoista. Vastaanottoa tarkastelen puolestaan lainauslukujen valossa. Rovaniemen kaupunginkirjasto valikoitui tutkimuskohteekseni opintoihin kuuluvan harjoittelun vuoksi, sillä muun työn ohessa oli hyvä mahdollisuus tutustua kokoelmaan tarkemmin.

Opinnäytetyö on erityisen hyvin kuvaava nimi työlleni, sillä yhtenä tavoitteenani olen pitänyt oman kirjastoammatillisen osaamiseni osoittamista ja kehittämistä.

Tavoitteenani on ollut opintojen aikana opittujen taitojen soveltaminen käytännössä. Toisaalta yhtenä tavoitteenani on ollut myös omakohtaisen näkökulman luominen asiantuntijuuden hyödyntämiseen kokoelmatyössä. Kun nyt kokeilen oman asiantuntijuuteni käyttämistä kokoelman arvioinnissa, pystyn toivottavasti myös paremmin hyödyntämään muiden asiantuntijuutta niillä aloille, joilla oma osaamiseni on riittämätöntä. Toivon myös, että työstä on hyötyä Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmatyössä, ja että se antaa mahdollisesti myös eväitä muidenkin kirjastojen tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelman arviointiin.

Työni sijoittuu kirjallisuustutkimuksen ja käännöstieteen reunamille, kokoelmatyön ja bohemistiikan¹ välimaastoon. Vaikka luonnollisesti pääpaino on kirjastonäkökulmalla, tarkastelen kirjaston asemaa laajemmassa kirjallisuuskentän kontekstissa, ja toisaalta arvioin kokoelmaa ehkä ensisijaisesti bohemistin silmin.

Sinällään tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelman arvioiminen on merkitykseltään hyvin marginaalinen kokoelmanhallinnan näkökulmasta. Rovaniemen kaupungilla kun ei esimerkiksi ole erityisiä yhteyksiä Tšekkiin eikä kunnassa ole vaikkapa merkittävää tšekkitaista vähemmistöä. Toisaalta kuitenkin kokoelman arvioiminen tällaisella marginaalisemmalla alueella voidaan pitää relevanttina, jos katsotaan, että kirjaston kokoelma on parhaimmillaan paikka, joka esimerkiksi ”tarjoaa mahdollisuuden törmätä 'maailmoihin', joiden olemassaolosta ei ollut tietoaakaan” (Hypén 2007, 100). Myös kirjastolaki asettaa yleisten kirjastojen tavoitteeksi kansalaisten yhtäläiset mahdollisuudet sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen (Kirjastolaki 4.12.1998/904). Vaikka tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelmaa arvioimalla ei voikaan vetää suoria johtopäätöksiä kirjaston koko kokoelman monipuolisuudesta ja laajuudesta, voi sitä kuitenkin pitää esimerkkinä monimuotoisuuden ilmenemisestä.

¹ Bohemistiikka tieteenalana tutkii tšekin kieltä ja kirjallisuutta, alan asiantuntijaa kutsutaan bohemistiksi. Termi pohjautuu latinan Böömiä tarkoittavaan sanaan *Bohemia*. Böömi on yksi Tšekin historiallisista maakunnista Määrin ja Sleesian ohella. Böömi käsittää nykyisen Tšekin tasavallan länsiosan, jossa myös Praha sijaitsee.

Suomennetun kaunokirjallisuuden asemaa yleisten kirjastojen kokoelmissa ei ole tutkittu juurikaan, vaikka aihe liittyy oleellisesti kokoelmatyön ytimeen, ja suomennetun kirjallisuuden osuuteen otetaan varmastikin kantaa useissa kokoomapolitiikan kannanotoissa, tai muissa kokoelmatyötä ohjaavissa dokumenteissa. Eija Eskola (1991) on laatinut lisensiaatintyönään historiallisen katsauksen suomennetun kaunokirjallisuuden valinnasta yleisiin kirjastoihin. Eskola tarkastelee työssään sitä, miten paljon Arvostelevassa kirjallisuusluettelossa esitellyjä teoksia hankittiin joihinkin kaupunginkirjastoihin (emt. 10–14). Tarkasteltavana oleva ajanjakso, 1880–1939 on kuitenkin niin etäinen, ettei siitä voi vetää juurikaan yhteyksiä omaan työhöni, vaikka työssä vilahtaakin Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmissa olevan Jaroslav Hašekin *Švejin* saama pen-seä vastaanotto sekä myös kokoelmaan kuuluva Karel Čapekin *Salamanteriso-ta* (emt. 89, 93).

Tšekkiläistä kaunokirjallisuutta, etenkin käännöksiä ei ole juurikaan tarkasteltu kirjastokontekstissa. Debora Richeyn (1998) artikkeli *Censored, Forbidden and Underground Czech Novelists: A Selective Review* sijoittuu kirjastokontekstiin, mutta artikkeli on tarkoitettu lähinnä valinnan apuvälineeksi, ja se onkin julkaistu *The Acquisitions Librarian* -julkaisussa. Artikkelissa Richey listaa ja lyhyesti esittelee sosialistisen kauden kiellettyjä kirjailijoita 1960-luvulta vuoteen 1989 saakka. Richey kuvailee johdannossa tämän kauden tuottaneen suuren määrän lahjakkaita kirjailijoita, joiden tuotanto on upeaa tšekkiläistä kirjallisuutta, ja samalla myös maailmanlaajuisesti 1900-luvun proosan parhaimmista.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA JA MENETELMÄT

2.1 Kirjastonhoitaja osana kirjallisuusinstituutiota

Sekä pro gradu -tutkielmani, että tämä työni sijoittuvat laajempaan kirjallisuusinstituution kokonaisuuteen. Pro gradu -tutkielmassani väljänä teoreettisena lähtökohtana oli Even-Zoharin (1990, 31) polysysteemiteoria, joka perustuu Roman Jakobsonin kommunikaatiomalliin. Koska tämän opinnäytetyön lähestymistapa on pro gradu -tutkielmaa käytännönläheisempi, olen myös valinnut aihealuetta konkreettisemmin kuvaavan teoreettisen lähestymistavan. Laajan kirjallisuusinstituution käsittelyn sijaan olen pyrkinyt löytämään näkökulmia, joiden kautta kirjastojen asemaa kirjallisuuskentässä voisi havainnollistaa.

Sepänmaa (1987, 360) kuvaa kirjallisuusinstituutiota sellaisten rakenteiden, teorioiden ja käsitteiden järjestelmäksi, jonka puitteissa kaunokirjallisuus tulee mahdolliseksi. Kirjallisuusinstituution osiksi Sepänmaa mainitsee muun muassa kirjailijan; välittäjät kuten kustantajat, kirjastot ja median; sekä vastaanottajat, kuten kirjallisuuden kanssa tekemisissä olevat ammattilaiset, tutkijat ja lukijat (emt. 361). Pääpiirteissään kirjallisuusinstituutio noudattelee klassista viestintän ketjua, johon kuuluvat viestijä, viesti ja vastaanottajat. Viestijä on kirjallisuuden kontekstissa luonnollisesti kirjailija. Viesti puolestaan on yksittäinen teos, kokonaisuuden muodostava kirjailijan tuotanto tai ehkä jopa kirjaston kokoelma tai sen jollain tavalla yhtenäinen osakokoelma. Vastaanottajia tässä yhteydessä ovat sekä ammatilliset välittäjä-vastaanottajat ja harrastajat. Välittäjä-vastaanottaja voi olla esimerkiksi tutkija tai kirjastonhoitaja, jonka rooliin liittyy sekä oman perehtymisen kautta vastaanottaminen, mutta myös omaan vastaanottoon perustuva viestintän välittäminen, tai jopa toisen käden tiedon välittäminen. (emt. 362.)

Kirjallisuusinstituution eri roolit vaativat erilaista osaamista, sillä instituution eri osilla on erilaiset kommunikaation säännöt, ja ne vaativat siten omanlaisensa

erikoistumisen (emt. 361). Voisin esimerkiksi nähdä itseni ainakin kolmessa erilaisessa vastaanottajan roolissa. Lukijana luon oman, pitkälti mieltymyksiini perustuvan, tulkintani tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennoksista. Bohemistina näkemykseni on ehkä lähinnä tutkijan näkemys, jossa tulkinnan rakentamiseen vaikuttaa paljon kaikki, mitä tiedän esimerkiksi tšekin kielestä, tšekkiläisestä kaunokirjallisuudesta, historiasta ja yhteiskunnasta. Kirjastonhoitajana puolestaan asetun monipuoliseen välittäjän rooliin, jossa pystyn hyödyntämään omia lukumieltymyksiäni, bohemistin laajempaa näkökulmaa, mutta toisaalta minun on osattava asettaa suomennosten kokonaisuus osaksi kirjaston kontekstia ja sen toimintasääntöjä, jossa on paljon omista mieltymyksistäni tai tšekkiläisestä kirjallisuudenhistoriasta riippumattomia tekijöitä. Kuten Sepänmaa (1987, 363) toteaa, yhden toimen hallinta ei pätevöitä toiseen. Monipuolisesta osaamisesta on kuitenkin toki aina hyötyä eri tehtävissä.

Tuoreemman näkökulman kirjallisuusinstituutioon tarjoaa Svedjedal (1999, 8), jonka näkemys kirjallisuusinstituutiosta erkanee Sepänmaankin edustamasta perinteisestä kirjaketjun mallista, jossa teksti muuttuu kirjallisuudeksi etenemällä toimijalta toiselle ilman toimintojen sekoittumista. Svedjedal keskittyy toimijoiden sijaan niihin funktioihin, jotka muuttavat tekstejä kirjallisuudeksi, ja jotka digitaalisen ajan myötä ovat jakaantuneet uudella tavalla kirjallisuusalan eri toimijoiden kesken (emt. 9). Kirjastonhoitajan kannalta tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että myös kirjastoilla on oma osuutensa markkinoinnissa lukijoille (emt. 10). Tuoreimpana esimerkkinä tästä kehityksestä voisi pitää esimerkiksi verkkokirjastojen uudistumista, minkä myötä kirjastonhoitajien suorittama valinta ja arvottaminen ovat saamassa entistä näkyvämmän roolin erilaisten kirjakaruselien ja esitelytekstien kautta.

Svedjedalin (1999) esittelemä malli keskittyy tarkastelemaan kirjamarkkinoihin liittyviä funktioita, jotka vain pieneltä osin koskettavat kirjastoja. Entä jos tarkasteluun ottaisi sen, kuinka kirjastot mahdollistavat tekstien synty-misen ja muuttumisen kirjallisuudeksi? Näiden funktioiden lista toisi varmastikin hyvin esille kirjastonhoitajien laajan työnkuvan ja siihen tarvittavan laajan erityisosaamisen paletin. Sepänmaan (1987) vastaanottaja-välittäjän rooli on yksi

pieni yksityiskohta tässä paletissa, mutta se kuvaa hyvin niitä seikkoja, jotka oleellisesti liittyvät omiin tavoitteisiini. Minun on siis tämän työn yhteydessä osattava astua pro gradu -tutkielmassani esiin tuomani bohemistin roolista kirjastonhoitajan rooliin, ja valittava aiemmasta osaamisestani ne osat, jotka tukevat kirjaston funktioita tšekkiläisen kaunokirjallisuuden mahdollistamiseksi Suomessa

2.2 Kirjastonhoitaja kirjallisuuden ammattilaisena

Pirjo Tuomi (2011) käsittelee lisensiaatintyöhönsä perustuvassa kirjassaan Kirjojen keskellä monipuolisesti kaunokirjallisuuden laajaa osaamiskenttää, jossa monet kirjastonhoitajat työskentelevät. Tuomi kuvailee toisaalta Svedjedalin (1999) funktioiden edellyttämää monipuolista osaamista, mutta myös Sepänmaan (1978) tarkoittamaa erikoistumista, jota kirjastonhoitaja tarvitsee toimiakseen välittäjä-vastaanottajana kirjallisuusinstituutiossa, vaikka hänellä olisi ennalta osaamista kaunokirjallisuuden parissa. Tuomi kuvaa substanssiosaamista, joka on ammatin ydinosamisen aluetta ja sen hallintaan liittyvää tietotaitoa. Substanssiosaaminen on hänen mukaan hiljaista tietoa ja niitä taitoja, jotka syntyvät kirjallisuuteen perehtymisestä eri tavoin, ja toisaalta myös siitä dokumentteihin sisältyvästä merkitysten intertekstuaalisesta maailmasta, joka vallitse vain kirjastoissa. (Tuomi 2011, 17–18.)

Tuomi (2009) kuvailee kirjastoammattilaisten kirjallisuusosaamista toisella tavalla *Kirjasto 2010* -julkaisussa, jossa hänen mukaan kirjallisuuden opiskelemisen tavoitteena on oppia tuntemaan kirjallisuutta sinänsä, mutta kirjastoalan koulutuksessa kirjallisuusosaaminen on väline kirjastoalalle spesifiseen erityisosaamiseen, kuten kokoelmien hallintaan, bibliografiseen valvontaan ja tiedonhakuun asiakaspalvelussa. Kirjallisuuden osaamisen välineellinen luonne kirjastotyössä vaikuttaa myös siihen, mitä kirjallisuudesta pitää tietää. (emt. 40)

Vaikka kirjallisuuden arvottamista pidetään nykyisessä kirjastoajattelussa lähes tuomittavana, kuuluu kirjastotyöhön kuitenkin jatkuva valintojen tekeminen kirjallisuuden merkittävyyden suhteen. Valinnoissa tulisi näkyä ympäröivän yhteis-

kunnan arvot ja arvostukset ja vallitsevan kaanonin vaikutus. Tuomen mukaan on kuitenkin pohdittu vähän sitä, kuinka kirjastonhoitajat vaikuttavat toimillaan tietoisesti ja tiedostamattaan kaanoniin, joko vahvistaen sitä tai kyseenalaistamalla sen. Toisaalta kokoelman luomiseen vaikuttaa nykyisin merkittävästi myös kysyntä, joka voi olla ristiriidassa kirjastonhoitajan laajan ja monipuolisen kokoelman tavoitteen kanssa. Ristiriitaisuutta kirjastonhoitajan toimintaan voi aiheuttaa myös kirjastokimppojen syntyminen, kun laaja ja monipuolinen kokoelma sijoittuu useamman kirjaston alueelle, eikä yhden katon alle. (Tuomi 2011, 90–91.)

2.3 Kokoelmatyö

Tuomen (2009, 2011) edellä kuvailemastani kirjastoalan erityisosaamisesta saa hyvän käsityksen, kun tarkastelee yhtä kirjastotyön kulmakivistä, kokoelmatyötä. Wilén (2007) ja Johnson (2009) tarjoavat perinteisemmän näkökulman aihepiiriin, kun taas Tuomi (2011) tarkastelee kokoelmatyötä nimenomaan kirjastoammattilaisen osaamisen näkökulmasta.

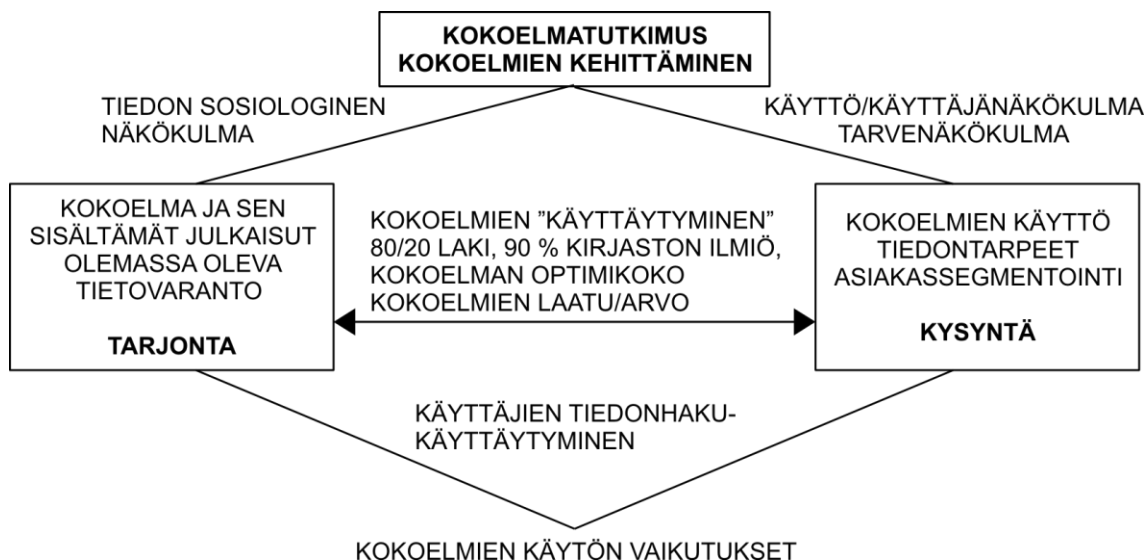
Wilén (2007, 18) lähestyy kokoelmatyötä kahdesta näkökulmasta. Toisaalta se on työtä, jota kokoelmien parissa työskentelevät tekevät päivittäin, kuten kokoelman kunnon ja järjestyksen ylläpitoa, poistojen ja siirtojen tekemistä, hankintaa ja aineiston saatavuudesta huolehtimista. Toisaalta kokoelmatyö voi olla myös yleisempää pohdintaa kokoelma luonteesta eri toimijoiden näkökulmasta, esimerkiksi sitä, kuinka asiakkaat kokevat kokoelman lähestyttävyyden (emt. 18). Vastaavasti kokoelmaa voidaan tarkastella kirjaston henkilökunnan näkökulmasta.

Johnson (2009, 1) lähestyy kokoelmatyön määrittelyä puolestaan termien kautta. Englannin *collection management*, kokoelmien hallinta ja *collection development*, kokoelmien kehittäminen ovat hänen mukaan usein käytössä synonyymeina, vaikkakin niitä voidaan tarkastella myös omina kokonaisuuksinaan. Käytännössä näiden kokonaisuuksien tehtävät ovat hyvin lähellä toisiaan, ja kattavat esimerkiksi aineiston valinnan, kokoelmanpolitiikan laatimisen, kokoel-

man ylläpidon, budjetoinnin, käyttäjien tarpeiden arvioinnin, kokoelmien esille-tuomisen ja markkinoinnin, hakeutuvan toiminnan, kokoelman arvioinnin ja ko-koelmayhteistyön (emt. 1-2). Johnsonin (2009, 3) mukaan nämä tehtävät edel-lyttävät kirjaston käyttäjäkunnan ja kirjaston ja sen taustaorganisaation resurs-sien, tehtävän, arvojen ja prioriteettien tuntemista.

Wilén (2007, 22) jakaa kokoelmien kehittämisen ja kokoelmatutkimuksen kah-teen osa-alueeseen (Kuvio 1.). Ensimmäinen osa-alue tarkastelee tietoa sosio-logisesta näkökulmasta, eli sitä, miten kokoelman eri julkaisut ovat yhteydessä toisiinsa, ja minkälaisen tietovarannon ne luovat. Kyse on siis tarjonnasta. Wilén (emt.) kuvaa kokoelmaa yhtenä suurena tekstinä, johon kaikki kokoelman tekstit sisältyvät. Kaikki yksittäiset tekstit ovat suhteessa ”suureen tekstiin”, ja ne joko korostavat suuren tekstin kokonaisuutta tai tuovat siihen oman lisänsä. Sosiolo-ginen näkökulma tarkastelee myös sitä, miten samaa aihetta käsittelevät tekstit on linkitetty toisiinsa asiasanoituksen avulla. Tämä näkökulma palvelee niin kir-jaston tarpeita aineiston järjestämisen ja löytämisen näkökulmasta, mutta myös asiakasta hänelle tarpeellisen aineiston löytämisessä. (emt.)

Toinen Wilénin (emt. 24) osa-alue on tiedon tarpeen näkökulma, eli käyttäjän ja käytön näkökulma. Tarkastellaan siis kysyntää, asiakkaiden tiedon tarpeita ja kokoelman käyttöä. Kokoelman tuntemisen sijaan tällä osa-alueella korostuu siis asiakaskunnan tunteminen. (emt.)

Kuvio 1. Kokoelmien kehittäminen/kokoelmatutkimuksen kaksi lähtökohtaa (Wilén 2007, 23).

Näiden kahden osa-alueen väliin jää alue, jota Wilén (emt. 25) kuvaa kokoelmien "käyttäytymiseksi". Tämä kattaa niin kokoelman liikkuvuuden kysymyksiä kuin myös kokoelman laatuun ja riittävyyteen liittyviä kysymyksiä. Lisäksi Wilén (emt.) sijoittaa tälle alueelle kirjaston käyttäjien tiedonhakupäätösten.

Oma työni sijoittuu pääosin Wilénin kuvion vasempaan puoleen, mutta yltää myös kokoelmien käyttäytymisen alueelle (Kuvio 1.). Tarkastelen sitä, millaisen tekstin Rovaniemen kaupunginkirjaston tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennosten kokoelma muodostaa, miten se suhtautuu tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokonaisuuteen, ja onko kokoelma tasapainoinen suomennostarjontaan nähden. Kokoelman käyttäytymistä tarkastelen, kun kartoitan sitä, kuinka paljon kokoelman julkaisuja on lainattu, ja miten ne sijoittuvat kirjaston eri toimipisteisiin.

Toisenlaisen näkökulman kokoelmatyöhön tarjoaa Tuomi (2011, 101) kuviollaan, joka kuvaa kaunokirjallisuuteen liittyviä kirjastotyön osa-alueita (Kuvio 2.). Kuvion keskellä on kaunokirjallisuuteen liittyvä osaaminen, ja sen ympärillä kirjastoammatillisia osaamisalueita ja menetelmiä, jotka ovat välttämättömiä työssä. Keski-alueelle sijoittuu esimerkiksi kirjallisuuden, kirjallisuusinstituution ja kokoelman tuntemus. Tämän ympärille asettuva kirjastoammatillinen osaami-

nen on jaettu kolmeen, kuvion kärjet muodostavaan, osa-alueeseen, jotka ovat asiakaspalvelu, valinta ja karsinta sekä sisällönkuvailu. Asiakaspalveluun kuuluvat ne keinot, joilla kirjastoammattilainen viestii kirjallisuudesta asiakkaille, esimerkiksi keskustelu, kirjaesittelyt ja vinkkaus. Valintaan ja karsintaan puolestaan liittyy julkaisutuotannon ja toimintaympäristön tuntemus. Sisällönkuvailu taas sisältää ne tavat, joilla avataan kirjallisuuden sisältöjä, kuten asiasanat, luokitukset ja luettelointi. (emt.)

Kuvio 2. Kirjallisuuteen liittyviä kirjastotyön osa-alueita (Tuomi 2011, 101).

Oma työni sijoittuu lähes kokonaan Tuomen kuvion keskiosaan, sillä tarkastelen pääosin tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennosten kokoelmaa omana kokonaisuutenaan, ja toisaalta myös sen suhdetta laajempaan tšekkiläisen kaunokirjallisuuden instituutioon.

Tuomen kuvion kärjet jäävät osin täpärästi työni ulkopuolelle. Asiakaspalvelun näkökulma oli yksi työni lähtökohdista, sillä kävin aineistoa läpi aineistonäyttelyä työstäessäni, ja sen vaikutus lainauslukuihin kuului aluksi tutkimussuunnitelmaani. Valinta ja karsinta ovat välillisesti tarkasteluni kohteena, sillä vaikka en voikaan ottaa kantaa kokoelman suhteen tehtyihin ratkaisuihin, tarkastelen kui-

tenkin kokonaisuutta, joka on syntynyt valinnan ja karsinnan tuloksena. Sisälönkuvailun tarkastelu kuului myös alkuperäiseen tutkimussuunnitelmaani, mutta suunnittelemani asiasanoituksen tarkastelu ei mahtunut tämän työn sivumäärään.

2.4 Kaunokirjallisuuden kokoelman arviointi

Kokoelman arviointi on tärkeä osa kokoelmatyötä, ja kokoelmatyön tapaan Johnson (2009, 226) lähestyy kokoelman arviointia myös kahdesta näkökulmasta, englanninkielisten termien *collection assessment* ja *collection evaluation* avulla, jotka molemmat kääntyvät suomeksi kokoelman arvioinniksi. Näitä termejä käytetään myös synonyymeinä kolmannen termin, *collection analysis*, kokoelma-analyysi, kanssa. *Collection assessment* tarkastelee Johnsonin (emt.) mukaan sitä, kuinka hyvin kokoelma tukee kirjaston tavoitteita, tarpeita ja tehtävää. Näkökulma on tällöin paikallinen. Ennen kokoelman arviointia tästä näkökulmasta on olennaista selvittää, mitkä ovat kirjaston tavoitteet ja tehtävät. *Collection evaluation* tarkastelee ja kuvailee kokoelmaa sen omin ehdoin tai suhteessa muihin kokoelmiin tai muihin vertailukohtiin. Molemmat arvioinnin näkökulmat antavat kirjastoammattilaiselle tärkeää tietoa kokoelmatyön erilaisiin päätöksentekotilanteisiin. (emt.) Oman työni näkökulma kokoelman arviointiin keskittyy Johnsonin määritelmään *collection evaluationiin*, sillä tarkastelen tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelmaa omana kokonaisuutenaan, ja vertailukohtana minulla on lähinnä suomenosbibliografia ja kirjallisuushistoria.

Johnson (emt. 228) muistuttaa, ettei arvioinnin tavoitteena ei ole määrittää sitä, kuinka *hyvä* kokoelma on, vaan sitä, kuinka hyvin se palvelee kirjaston tavoitteita. Tämä tulee pitää mielessä silloinkin, kun arvioinnissa käytetään kirjaston ulkopuolelta tulevaa vertailukohtaa (emt.) Tämä tähdennys on olennainen oman työni kohdalla, sillä vaikka osittain tarkastelenkin tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelmaa bohemistin silmin, ja esimerkiksi vertailen kokoelmaa suomenosbibliografiaan selkeästi kattavuutta tarkastellen, on kokonaisarvioinnissa

kuitenkin muistettava myös yleisen kirjaston tehtävät ja siihen liittyvät arviointinäkökulmat.

Wilén (2007, 99) toteaa, että vaikka arvioinnin ydin on laadun määrittämisessä, on laatu kuitenkin epämääräinen ja vaikeasti määriteltävä käsite. Wilén (emt.) muistuttaa, että laadun käsite on yhteydessä päämäärien asettamiseen. On mitattava sitä, mikä on mahdollista ja mitä halutaan. Omassa arvioinnissani käsitän laaduksi sen, että asiakkaiden käytössä on mahdollisimman edustava kokoelma tšekkiläistä kaunokirjallisuutta, ja kokoelma on mahdollisimman hyvin saavutettavissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö antaa kirjastoille monenlaisia mittareita kirjastopalvelun laadun arvioimiseen. *Yleisten kirjastojen laatusuositus* (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2010) kokoaa yhteen erilaisia arviointimenetelmiä kirjastojen itsearvioinnin tueksi. Pääosa suosituksista koskee kirjastopalvelun tuottamista, muun muassa tehokkuutta, henkilökunnan koostumusta ja kirjastopalvelun saavutettavuutta. Kokoelmien laatuunkin otetaan julkaisussa lyhyesti kantaa. Kokoelmaa koskevan laatusuosituksen mukaan kirjasto mahdollistaa henkisen perintömme käytettävyyden ja saavutettavuuden. Tämän toteutumiseksi kokoelmien on oltava monipuoliset ja ajanmukaiset, mutta niiltä vaaditaan myös ajallista syvyyttä. (emt. 51.) Pääosa kokoelmien laadun mittareista käsittelee kuitenkin kokoelmaa massana, kuten hankintamääriä, poistomääriä tai uuden aineiston suhdetta koko kokoelmaan. Näistä mittareista mitkään eivät ole käyttökelpoisia oman työni lähestymistavassa. Pikemminkin mittariston voisi katsoa väistävän kokoelmatyön sisältöihin paneutuvat lähestymistavat.

2.4.1 Arviointimenetelmät

Wilén (2007), Johnson (2009) sekä Evans ja Saponaro (2005) jakavat kokoelman arviointimenetelmät kokoelmakeskeisiin ja käyttö- ja käyttäjäkeskeisiin. Kokoelmakeskeisiin menetelmiin katsotaan kuuluvaksi kokoelmaa lukujen valossa tarkasteleva tilastomenetelmä, impressionistinen, asiantuntijan vaikutelmiin perustuva arviointi ja bibliografioita hyödyntävä listamenetelmä. Käyttökes-

keisiin menetelmiin puolestaan kuuluvat viiteanalyysi, käyttötutkimus, jossa tarkastellaan lainausta ja saatavuutta; sekä käyttäjien näkemysten tutkiminen. (Evans & Saponaro 2005, 318–319; Wilén 2007, 118–119; Johnson 2009, 228.)

Wilén (2007, 118–119) jaottelee menetelmiä edelleen subjektiivisiin ja objektiivisiin. Omassa työssäni käytössä on sekä objektiivisiä että subjektiivisiä menetelmiä. On kuitenkin toki muistettava, että tutkimuksessa on aina mukana subjektiivisuutta ainakin tulosten tulkitsemisessa, vaikka menetelmä olisikin objektiivinen. Bibliografiaan tukeutuva kokoelman kattavuuden arvioiminen on subjektiivista, vaikka siihen liittyy myös objektiivista tilastojen tarkastelua. Tilastotietoihin perustuvat kokoelman lainausmäärien ja sijainnin tarkastelu ovat puolestaan kokoelman objektiivista tarkastelua. Bohemistina arviointi voisi olla hyvinkin subjektiivista, mutta kirjastonhoitajana minun on pyrittävä löytämään riittävä objektiivisuus tarkasteluuni.

Kirjastoihin kertyy ja ne keräävät aktiivisesti runsaasti erilaisia tilastoja. Tilastomenetelmällä Wilén (emt. 120) tarkoittaa laajimmillaan kaikenlaisten kirjastojen tilasto- ja numerotietojen tarkastelua, mukaan lukien kokoelmaa kuvaavat luvut sekä käyttöä ja lainausta koskevat luvut. Kokoelmaa koskevia tilastoja omassa työssäni ovat vertailuluvut siitä, kuinka paljon suomennosbibliografian teoksista kuuluu kokoelmaan, ja miten kokoelmassa olevat teokset jakaantuvat eri vuosikymmenille alkukielisen ja suomennuksen julkaisuvuoden perusteella. Nämä luvut toimivat kuitenkin vain taustatietona varsinaiselle kokoelman laadun arvioinnille (emt. 122). Työhöni sisältyy myös käyttöön keskittyvää tilastojen tarkastelua. Wilén (emt. 138) muistuttaa, että kokoelman laadun testaa viime kädessä sen käyttömäärä ja sen hyöty käyttäjälle, joten pelkästään kokoelmakeskeisillä menetelmillä ei kokoelman laatua voida määrittää. Käyttäjänäkökulma jää työni ulkopuolelle, mutta tarkastelen käyttöä ja saatavuutta kirjastojärjestelmän sijainti- ja lainaustietojen avulla. Vaikka lainausmääristä ei voikaan päätellä sitä, miten aineistoja käytetään, saatika sitä, onko laina täyttänyt käyttäjän tarpeen (emt. 139), voi tutkimukseni kohdalla kuitenkin lainausmääristä päätellä jotain siitä, onko tšekkiläiselle kaunokirjallisuudelle kysyntää, ja kuinka kokoelmaa

hoidetaan. Sijaintitiedot puolestaan kertovat siitä, kuinka helposti aineisto on löydettävissä, ja kuinka nopeasti tiedontarve voidaan täyttää (emt. 142).

Oman työni kannalta olennainen arviointimenetelmä on Wilénin (2007, 123) sekä Evans & Saponaron (2005, 321) impressionistiseksi kuvaama asiantuntijamenetelmä. Johnson (2009, 242) käyttää tästä menetelmästä nimiä *direct collection analysis*, kokoelman suora analyysi, ja *shelf scanning*, hyllyskannaus. Menetelmässä arvioitavan kokoelman aihepiirin asiantuntija havainnoi esimerkiksi kokoelman kattavuutta, syvyyttä, merkityksellisyyttä, aineiston tasoa, ajantasaisuutta ja kuntoa (emt.; Wilén 123). Johnsonin (2009, 242) mukaan tämä menetelmä on käytännöllisin, kun kokoelma on pieni, tai sen aihealue on tarkasti rajattu. Nämä molemmat seikat pätevät arvioinnin kohteena olevaan tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennosten kokoelmaan.

Asiantuntijamenetelmän suurin ongelma liittyy arvioinnin suorittajaan. Ensinnäkin sopivan kirjaston ulkopuolisen asiantuntijan löytäminen voi olla vaikeaa. Toisaalta taas kirjaston sisäinen arvioija voi olla liian lähellä kokoelman kehittämisessä ja aineiston valinnassa tehtyjä ratkaisuja. Molemmissa tapauksissa on lisäksi muistettava menetelmälle luonteenomainen subjektiivisuus. Arvioinnin luotettavuutta voi lisätä yhdistämällä saatua tietoa kvantitatiiviseen tietoon. (Wilén 123–124; Johnson 242–243; Evans & Saponaro 322.)

Oman asiantuntijuuden ja objektiivisuuden arvioiminen on hyvin hankalaa, etenkin valitsemani aihepiirin osalta, sillä vertailukohtia muiden näkemyksiin on vähän, eikä kirjastolla ole tarjota selkeitä tavoitteita arvioinnin kohteena olevalle kokoelmalle. Tämä on juuri niitä kohtia työssäni, jossa on pidettävä mielessä edellä Sepänmaalta (1987) lainaamani eri roolien erikoisosaamisen yhdistäminen.

Johnson (2009, 243) kuvaa lisäksi asiantuntijamenetelmän muunnosta, jossa kokoelman fyysisen arvioinnin sijaan asiantuntija työskentelee hyllylistojen kanssa. Vaikka aineiston fyysinen käsittely antaa nopeasti monipuolista tietoa kokoelmasta on myös listojen ja tietokannan avulla mahdollista saada yksityis-

kohtaista tietoa kokoelmasta, sillä nidetietojen lisäksi voi käytössä olla esimerkiksi kokoelman käyttöön liittyvää tietoa. (emt.)

Johnson (emt. 241-2) sekä Evans & Saponaro (2005, 319–321) kuvailevat myös varsinaista kokoelman arvioinnin listamenetelmää, jonka varianttia hyödynnän työssäni. Menetelmässä kokoelmaa verrataan aihealueeseen sopivaan listaan, joka voi olla esimerkiksi toisen kirjaston kokoelmaluettelo, kustantajan katalogi, bibliografia tai muu rajatun aihepiirin lista tai tietolähde (emt.). Arvioinnissa käytettävän listan valinnassa tulee ottaa huomioon kirjaston tavoitteet, mutta myös esimerkiksi arvioitava listan laatijan mahdollista subjektiivisuutta, sekä listan kattavuutta. Omassa työssäni käyttämäni bibliografia on pyritty laatimaan objektiivisesti, tai ainakin niin, että käytetyt rajaukset ovat selkeästi esillä. Bibliografian ei ole tarkoitus edustaa kokoelman tavoitetilaa, vaan sen avulla tarkastelen kokoelman kattavuutta ja mahdollisia painotuksia ja puutteita. Subjektiivisia ovat puolestaan arviot siitä, kuinka edustava kokoelma on suhteessa bibliografiaan.

2.5 Tutkimusmenetelmät

Kuten jo edellä olen maininnut, perustuu työni pro gradu -tutkielmaani (Knuuti, 2006) kokoamaani tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennosbibliografiaan. Suomennosbibliografia perustui pitkälti Kulkki-Niemisen (Fárová & Kulkki-Nieminen 1996) laatimaan, vuoteen 1992 yltävään tšekin ja slovakien kielistä käännetyn kirjallisuuden bibliografiaan, jonka rajausta tarkensin koskemaan alun perin tšekiksi kirjoitettua aikuisten kaunokirjallisuutta, ja toisaalta laajensin kattamaan suomennokset vuoteen 2004 saakka. Pro gradu -tutkielmani kattoi käännettyjen teosten lisäksi lehdissä ilmestyneitä suomennoksia, kuten runoja ja novelleja. Työssäni oli avuksi lisäksi Päivi Paloposken (2007) tuolloin vielä ilmestymätön slaavilaista kirjallisuutta koskeva artikkeli *Suomennoskirjallisuuden historia* -teokseen, ja hänen artikkelia varten kokoamansa teos- ja artikkeliluettelot. Yksi tärkeimmistä lähteistä bibliografian tarkentamisessa ja laajentamisessa oli Kansalliskirjaston (2014) Suomen kansallisbibliografia, Fennica-

tietokanta. Fennica on ollut tärkeä lähde myös tähän opinnäytetyöhön kuuluvan, vuoteen 2012 ulottuvan suomennosbibliografian laatimisessa. Myös Unescon (2014) ylläpitämä Index Translationum on ollut avuksi bibliografian laatimisessa etenkin pro gradu -tutkielmaa laatiessa. Tarpeen mukaan julkaisujen tietoja on tarkistettu kirjojen fyysisistä niteistä. Tšekkiläisen kaunokirjallisuuden käsittelyssä apua on ollut myös Tšekin tiedeakatemian Tšekin kirjallisuuden laitoksen (*Ústav pro českou literaturu AV ČR*) ylläpitämästä Tšekin kirjallisuuden vuoden 1945 jälkeisen ajan kattavasta sanakirjasta (*Ústav pro českou literaturu AV ČR* 2014.)

Tarkasteluni kohteena on Rovaniemen kaupunginkirjaston tšekkiläisen aikuisten kaunokirjallisuuden suomennosten kokoelma. Tšekkiläisellä kaunokirjallisuuden olen tässä rajannut pro gradu -tutkielmani tavoin tarkoittamaan alun perin tšekiksi kirjoitettuja aikuisten kaunokirjallisia teoksia (Knuuti 2006, 5). Pois jäävät esimerkiksi lastenkirjallisuus, jonka piiristä Myyrä on varmastikin ehdottomasti tunnetuin tšekkiläinen kirjallisuushahmo; vahvasti prahalainen, mutta saksaksi kirjoittanut Franz Kafka, sekä Milan Kunderan ranskankielinen tuotanto. Tšekkoslovakian aikaisesta kirjallisuudesta jää työni ulkopuolelle alun perin slovakiksi kirjoitetut teokset. Kaikkia teoksia ei ole käännetty kuitenkaan suoraan tšekistä, vaan muutamia teoksia on käännetty myös saksan- ja englanninkielisten käännösten kautta.

Rovaniemen kaupunginkirjaston tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelmaa koskevan aineiston keräsin opinnäytetyötäni varten opintoihin kuuluvan harjoittelun aikana maalis-kesäkuussa 2013. Ajatus opinnäytetyön aiheesta oli kehitteillä jo ennen harjoittelua, mutta kun heti harjoittelun aluksi sain tehtäväksi koota aineistonäyttelyn, oli luonnollista kerätä tuolloin myös aineistoa opinnäytetyötä varten. Aineistonäyttely koostui Tšekin tasavaltaa koskevaa, tai sieltä lähtöisin olevasta tieto- ja kaunokirjallisesta aineistosta. Tämä työ tarkastelee kuitenkin vain kokoelmassa olevaa kaunokirjallisuutta.

Aineistonäyttelyä varten kartoitin kokoelmaan kuuluvat tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennokset kirjaston käytössä olevan PallasPro-kirjastojärjestelmän avulla. Aineiston paikallistamiseen jouduin käyttämään useita hakutapoja. Ai-

neistonäyttelyä silmällä pitäen hyödyllisin haku oli asiasana *tsek-*, aineistolaji *kirja*, kokoelma *Rovaniemen kaupunginkirjasto* ja havainto-osasto *aikuiset*. Kaunokirjallisuuden paikantamiseen luokkarajauksen, 8-, lisäksi hyödynsin haussa FINMARC-formaatin kenttää 041, jossa osakentässä c voidaan ilmoittaa alkuteoksen kieli, joka tässä tapauksessa pääosin oli tšekki, cze. Näin löysin 38 nidettä joista kolme oli muuta aineistoa kuin tämän työn rajauksen mukaista aineistoa. Näiden kartoitusten jälkeen hyödynsin vielä graduuni tekemää bibliografiaa, jota myös täydensin vuoden 2004 jälkeen ilmestyneiden teosten osalta, ja hain yksitellen tietokannasta aiemmilla hauilla löytymättä jääneitä teoksia. Tärkein tieto, mitä tässä vaiheessa rekisteröin, oli niteiden sijainti.

Jo tässä vaiheessa keräsin myös kirjojen lainaustietoja, sillä ajatuksena oli tarkastella myös aineistonäyttelyn mahdollisia vaikutuksia lainausmääriin. Tietokantaan on tallentunut teosten kokonaislainamäärä ja lainamäärä kuluvana vuonna. Kirjasin ylös myös niteiden hankintavuodet siltä varalta, että tiedolla olisi käyttöä myöhemmin. Tietoa ei ollut kuitenkaan käytettävissä kaikkien niteiden osalta.

Palasin kokoamiini tietoihin vielä kolme kuukautta kestäneen harjoitteluni loppupuolella. Tuolloin tarkistin vielä, että olin tavoittanut kaikki kokoelmiin kuuluvat kaunokirjalliset teokset ja tarkastin niiden lainausmäärät uudelleen. Lisäksi selasin läpi kaikkien teosten asiasanoitukset, ja luokittelin ne karkeasti muutamaaan ryhmään. Asiasanoja koskevan aineiston arvioiminen ei kuitenkaan enää mahtunut tämän opinnäytetyön laajuuteen, vaikka kiinnostava tarkastelun kohde onkin. Lopuksi vielä kävin läpi kokoelman fyysisen kunnon kaikkien kirjaston hyllyssä olleiden niteiden osalta, luokitellen ne karkeasti muutamaaan ryhmään.

Kokoelman kattavuuden arvioinnissa käytin vertailukohtina päivittämäni suomenosbibliografiaa (Liite 1) ja sen erilaisia järjestämistapoja (Liitteet 2 ja 3), mutta myös muutamia näkemyksiä tšekkiläisen kirjallisuuden kaanonista, sekä tšekin ylioppilastutkintoa vastaavan kokeen kirjallisuuslistoja.

3 TŠEKKILÄINEN KAUNOKIRJALLISUUS JA SUOMENNOSBIBLIOGRAFIA

Kun maailman tai länsimaiden kirjallisuushistoriaa tarkastellaan suomalaisesta näkökulmasta, ei tšekkiläinen kaunokirjallisuus ole kovinkaan suuressa roolissa. Esimerkiksi Pekka Vartiainen (2010a, b, c, d) laajassa länsimaisen kirjallisuushistorian sarjassa tšekkiläinen kaunokirjallisuus mainitaan vain muutamalla sivulla. Ensimmäisen kerran antiikista liikkeelle lähtevässä kokonaisuudessa Tšekki mainitaan, kun kuvaillaan, kuinka kansallistunteen nousu oli osa romantiikan kauden kehitystä ympäri Eurooppaa, muun muassa Tšekissä (Vartiainen 2010b, 225). Vartiainen (2010d) modernismiin keskittyvässä kirjallisuushistorian osassa Praha ja Tšekkoslovakia mainitaan muutaman kerran, mutta maan kirjallisuudesta esitellään lähinnä saksaksi kirjoittaneita kirjailijoita, kuten Egon Erwin Kisch (emt. 101), Max Brod ja Franz Kafka (emt. 111–114). Ainoa esitelty tšekiksi kirjoittanut kirjailija on Jaroslav Hašek (emt. 114–115).

Hieman laajemmin tšekkiläistä kirjallisuutta on esillä Vartiainen *Postmoderni kirjallisuus* -teoksessa (2013). Tšekkiläinen kirjallisuus asettuu Vartiainen käsittelyssä osaksi Neuvostoliiton vaikutuspiiriin kuulunutta Itä-Eurooppaa, mikä kuvaakin Tšekin tilannetta hyvin 1900-luvun jälkipuoliskolla. Muutaman sivun esittelyssä Vartiainen nostaa esiin kymmenkunta tärkeintä kirjailijaa, kuten suomennetuista kirjailijoista Jaroslav Seifertin, Josef Švoreckýn, Bohumil Hrabalin ja Ludvig Vaculíkin, sekä kuvailee lyhyesti kirjallisuuteen vaikuttaneita yhteiskunnallisia tekijöitä (emt. 685–692). Vartiainen nostaa esille myös muutamia tärkeimpiä nykykirjailijoita (emt. 691–692). Tämän kontekstin ulkopuolella esillä on Václav Havel, joka käsitellään absurdin teatterin kontekstissa (emt. 140–141), sekä Milan Kundera, jonka Vartiainen (emt. 457–459) käsittelee ranskalaisen kirjallisuuden yhteydessä.

3.1 Tšekkiläisen kaunokirjallisuuden historia lyhyesti

Jotta työni lukijalle muodostuisi kuitenkin jonkinlainen käsitys siitä, millainen tšekkiläisen kirjallisuuden kehityskulku on ollut, esittelen alla tämän kehityksen tärkeimpiä vaihteita. Esitys perustuu pro gradu -tutkielmaani laatimaani katsaukseen. Hieman toisenlaisen näkökulman tarjoaa esimerkiksi Markus Tamminen (2000) artikkelissaan *Kirjaimia kiikarissa* -teoksessa. Hän tarkastelee artikkelissaan tšekkiläisen kirjallisuushistorian yhteyksiä suomalaiseen kehityskulkuun.

Tšekkiläisen kirjallisuuden² historia alkaa 1200 ja 1300-lukujen vaihteesta, mutta tätä edelsi nelisensataa vuotta latinan-, kirkkoslaavin-, saksan- ja hepreankielisten kirjallisuuksien historiaa (Lehár 2002, 11). Vanhimmat säilyneet kirjallisuuden näytteet vuoden 1300 tienoilta ovat korkeatasoista epiikkaa ja legendoja (emt. 51, 53). Ainoa kokonaisuutena säilynyt teksti tuolta ajalta on tšekkien historiaa kuvaava runoelma *Dalimilin kronikka* (emt. 53).

Ensimmäinen tšekinkielisen kaunokirjallisuuden kukoistuskausi sijoittuu maan poliittisen, taloudellisen ja kulttuurisen kehityksen myötä 1300-luvulle, Luxemburgien hallitsijasuvun kaudelle. Tšekinkielisen kirjallisuuden kehitys kulki tuolloin samoja reittejä kuin muiden eurooppalaisten kirjallisuuksien; proosamuotoinen esitystapa syntyi vasta kun runomuotoinen perinne oli kehittynyttä. (emt. 61.)

Tšekin historiaa hallitsi 1400-luvun alusta 1600-luvun puoliväliin saakka uskonnollisten liikkeiden, pääasiassa katolisten ja protestanttien vaikutus, sekä näiden ryhmittymien väliset jännitteet (Čornej 1992, 22–23). Tämä näkyi myös kirjallisuudessa. Vuonna 1620 käydyn Valkeanvuoren taistelun jälkeen tšekkiläinen kirjallisuus jakaantui kahtia kotimaiseen katoliseen ja maanpaossa olevien evankeliseen kirjallisuuteen. Virallista kaunokirjallisuutta edusti lähinnä jesuiittojen kehittymätön ja lajeiltaan suppea uskonnollinen kirjallisuus. (Lehár 2002,

² Tšekkiläinen kirjallisuus tarkoittaa tässä yhteydessä väljästi nykyisen Tšekin tasavallan alueella, pääosin tšekiksi ilmestynyttä kirjallisuutta. Eri aikoina alueesta ja sen osista on käytetty muun muassa nimiä Böömi, Määri, Tšekkoslovakia ja Tšekin tasavalta.

127–128.) Kansan parissa kuitenkin kirjallisuuden perinnettä ylläpitivät suullisen perinteen laulut, tarut, sadut ja näytelmät (Balajka 1995, 81–82).

1700-luvun lopulla tšekkiläinen kirjallisuus oli pysähtyneessä tilassa, eikä millään kielellä syntynyt laajaa, monilajista kirjallisuutta (Stich 2002, 153). Kiinnostus kielen ja kirjallisuuden kehittämiseen heräsi vähitellen kansallisen heräämisen aatteen levitessä Euroopassa 1700- ja 1800-lukujen aikana (emt. 175). 1800-luvun alun esiromantiikan kaudella kansan oman kielen ja kulttuurin kehittäminen koettiin kansallisaatetta ja itsenäisyyspyrkimyksiä tärkeämmiksi (Balajka 1990, 110). Kirjallisuudessa tärkeää oli kansankielisyys, mutta aito kansanrunous joutui kuitenkin tarkan valinnan ja sensuurin kohteeksi kansallisaatteen nimissä (Stich 2002, 177–178).

Tšekin kielen ja kirjallisuuden perustamisvaihe saatettiin päätökseen 1830-luvulle tultaessa. Kansallistunne oli herätetty, kieli saatettu kirjakielen mittoihin ja kielestä ja kirjallisuudesta alkoi syntyä omaa tutkimusta. (Janáčková 2002, 205.) Kirjallisuus alkoi suuntautua lukijoiden tarpeita vastaavaksi, vaikka edelleenkin tavoitteena oli kasvattaa lukijoiden kansalais- ja kansallishenkeä (Balajka 1995, 134, Janáčková 2002, 211–213). Tähän kauden teoksiin kuuluu vanhin suomennettu teos, Božena Němcován romaani *Babička* (1855, suom. *Isoäiti* 1966).

Euroopan hullu vuosi 1848 näkyi myös Tšekissä, ja vaikka vallankumousyrityksen seurauksena Böömin itsenäisyyttä Itävallan keisarikunnan osana rajoitettiin esimerkiksi sensuurilla, kuvaa aikakautta kuitenkin monitasoiset ja huomattavat lahjakkuudet kirjallisuudessa (Janáčková 2002, 262; Čornej 1992, 36). Tämän kauden kirjallisuutta kuvaa hyvin kirjailijoiden yhteiskunnallinen aktiivisuus ja kokemus kirjallisuuden tasavertaisuudesta muun Euroopan kanssa (Janáčková 2002, 264, 267–268). Suomennetuista kirjailijoista tämän sukupolven kirjailijoihin kuuluu Ján Neruda.

Vaikka 1800-luvun lopun kirjalliset ryhmittymät suuntautuivat sisällöiltään kansanrunouteen, yleiseen slaavilaisuuteen ja kansalliskysymyksiin, oli tason ja yleisön suhteen suuntana selvästi maailmankirjallisuus. Näiden ryhmien juuret

olivat romantiikassa, mutta he seurailivat tarkkaan kauden eurooppalaisia suuntauksia ja loivat näin pohjaa tšekkiläisen modernismin synnylle ja ulottivat vaikutuksensa aika ensimmäisen maailmansodan loppuun saakka. (Janáčková 2002, 293–294, 297.)

Tšekkiläisen kirjallisuuden käänne modernismiin sijoittuu 1890-luvulle, jolloin useiden yksittäisten lahjakkuuksien sijaan esiin astui kokonainen lahjakas sukupolvi ja samalla myös pitkälle kehittynyt kirjallinen kulttuuri (Holý 2002, 447). Modernin kauden kirjailijat rakensivat uudella tavalla omaa tyyliään ja tyylien muutokset olivat nopeita. Kautta kuvaa myös eri taiteen lajeja kattavat tyyli-suunnat ja eri alojen välinen yhteistyö. (Janáčková 2002, 386, 390.)

1900-luvun alun tšekkiläinen kirjallisuus muodosti selkeän jatkumon varhaisista modernisteista uudelle vuosituhannele. Uusi sukupolvi jatko esimerkiksi suuntautumista ulkomaille, Ranskaan, Venäjälle ja Skandinaviaan (Holý 2002, 452). 1910-luvulla syntyi myös ensimmäinen avantgarderyhmittymä, joka yhdisteli taiteen eri lajeja ja suuntauksia (emt. 507–509). Avantgarden sukupolveen kuuluvat esimerkiksi Karel Čapek ja Jaroslav Hašek, joilta on kuitenkin suomennettu vain heidän myöhempää tuotantoaan. Näihin aikoihin Prahassa vaikuttivat myös saksaksi kirjoittaneet Franz Kafka ja Franz Werfel.

Ensimmäinen maailmansota aloitti tšekkiläiseen kirjallisuuteen merkittävästi vaikuttaneiden mullistusten sarjan. Sota vaikutti tšekkiläiseen kirjallisuuteen etenkin sensuurin ja lehtien kieltämisen vuoksi (emt. 517). Kulttuurielämä aktivoitui uudelleen kuitenkin jo ennen sodan loppua (emt. 520). Sodan myötä kirjallisuudessa nousi jälleen ajankohtaiseksi kansallinen perinne ja isänmaallisuuden aate (emt. 519).

Maailmansotien välistä, uuden itsenäisen Tšekkoslovakian kautta pidetään yhtenä tšekkiläisen, ja erityisesti tšekinkielisen kirjallisuuden huippukausista. Kie- len ja kulttuurin kysymykset väistyivät itsenäisyyden myötä, ja kirjallisuudessa pystyttiin keskittymään esteettisen funktion kehittämiseen. Tämän myötä kirjailijoiden ja kirjallisten ryhmittymien määrä kasvoi huomattavasti. (emt. 547.) So- dan vaikutus näkyi kirjallisuudessa. Tärkein sotaan liittyvä kirjallisuussuuntaus

oli ympärysvaltojen puolelle siirtyneiden sotilaiden kokemuksia kuvannut legioonakirjallisuus (Holý 2002, 560). Tšekin ulkopuolella tunnetumpi on kuitenkin Jaroslav Hašekin *Kunnon sotamies Švejk maailmansodassa* (*Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, 1920–1923, suomennettu useaan kertaan, viimeksi 1991, josta uusi painos vuodelta 2013, Tammi), joka perustuu ainakin osin Hašekin omiin sotakokemuksiin, mutta ilmaisee erityisesti hänen syvää ideologista pettymystään kaikkia instituutioita kohtaan (Holý 2002, 564).

1930-luvulla jännitteiden kasvu Euroopassa heijastui myös tšekkiläiseen kirjallisuuteen, ensimmäisenä runouteen (emt. 616). Hyvä esimerkki tästä on Karel Čapekin suomennettu romaani *Salamanterisota* (*Válka s mloky*), joka allegorisesti kuvaa natsismin nousua ja leviämistä Euroopassa. Tšekkiläinen kaunokirjallisuus ja muu kulttuurielämä menetti monipuolisuutensa toisen maailmansodan aikana, sillä julkaisuja kiellettiin, sensuuri oli moninkertaista ja osa kirjailijoista menetti julkaisumahdollisuutensa, jotkut lähtivät maanpakoon ja osa vangittiin tai he joutuivat keskitysleirille (emt. 677–678). 1930- ja 1940-lukujen vaihteessa tšekkiläinen kirjallisuus jakautui kolmeen osaan: kotimaiseen viralliseen kirjallisuuteen, kotimaiseen kiellettyyn kirjallisuuteen ja maanpaossa toimivaan kirjallisuuteen. Tämä jako pysyi voimassa sosialistisen hallinnonkin aikana, aina vuoteen 1989 saakka. (emt. 680.)

Tšekkoslovakian tilanne ehti palautua toisen maailmansodan jälkeen niin, että esimerkiksi maanpaossa olleita kirjailijoita palasi takaisin kotimaahansa (emt. 721). Vuonna 1948 kommunistisen puolueen noustua valtaan poliittisesti riippumatonta kirjallisuutta kannattaneet kirjailijat jäivät pian kuitenkin vähemmistöön (Holý 2002, 727–728). Kommunistit suorittivat puhdistuksia valtaannousunsa jälkeen muun muassa kouluissa, yliopistoissa ja kirjastoissa. Lisäksi muun muassa kirjapainot, kustantamot ja teatterit kansallistettiin, ja perustettiin uusi, puolueen valvoma kirjailijaliitto. Suuri joukko kirjailijoita lähti jälleen maanpakoon ja monet kotimaahan jääneistä kirjailijoista menettivät julkaisumahdollisuutensa. (emt. 734–735.) Aluksi monet uskoivat uuden vallan oikeamielisyyteen, esimerkiksi kirjallisuuden tiukoista rajoituksista huolimatta, mutta pian rajoituksia tiukennettiin entisestään, ja aatteellisuus ja kansantajuisuus nousivat

kirjallisuuden tärkeimmiksi piirteiksi (emt. 738–739). Laaja maanpakolaisuus ja kiristynvä sallitun kirjallisuuden piiri piti yllä jakoa kolmeen kirjallisuuden osaan. Muutamien maanpakolaisten aktiivisuus piti yllä maanpaossa toimivaa osaa ja kotimaassa kielletty kirjallisuus levisi hyvin pienissä piireissä. (emt. 741, 743.)

Kulttuuri-ilmapiiri vapautui vähitellen 1950-luvun puolivälistä alkaen, ja johti lopulta koko yhteiskunnan laajuiseen vapautumiseen, joka huipentui vuonna 1968 Prahan keväänä tunnettuun kauteen. Kirjallisuudessa kehitys tarkoitti virallisen kirjallisuuden teemojen, lähestymistapojen ja kirjailijoiden määrän kasvuna. Myös kirjallisuuden kolme haaraa yhdistyi hetkellisesti, ja aiemmin kiellettyjä teoksia ja maanpaossa olevien kirjailijoiden teoksia pystyttiin jälleen julkaisemaan. (emt. 771.) 1960-luvun kirjallisuuden sukupolvea ei määrittele sukupolvien väliset erot, vaan yhteinen taistelu demokratian puolesta ja aiemman kauden rajoituksia vastaan (emt. 781). Esimerkiksi proosan tekninen, tyyllillinen ja kielellinen kehitys pääsi jatkumaan parinkymmenen vuoden tauon jälkeen (emt. 794).

Lupaava yhteiskunnallinen kehitys katkesi kuitenkin elokuussa 1968 neuvostojoukkojen miehitykseen, ja vähitellen siirryttiin *normalisaation* kauteen. Tämä tarkoitti esimerkiksi laajamittaista uudistusmielisten puhdistamista pois valtion organisaatioista ja kulttuurielämästä. Ensimmäistä kertaa Tšekin historiassa kiellettiin kaikki kulttuurilehdet, kirjastoista poistettiin noin miljoona kirjaa ja julkaisutoimintaa rajoitettiin voimakkaasti (emt. 846). Myös maastamuutto yltyi jälleen voimakkaasti, mistä esimerkki on Milan Kunderan muutto Ranskaan vuonna 1975. Kirjallisuuden kolmijako nousi jälleen voimaan, mutta aiemmasta poiketen epäviralliset kirjallisuudet nousivat virallista kirjallisuutta voimakkaammiksi haaroiksi (emt. 851–852). Virallisen ja epävirallisen kirjallisuuden väliin syntyi lisäksi *harmaa alue*, johon kuuluneet kirjailijat saivat toisinaan julkaista virallisesti, toisinaan sensuurin muokkaamina, mutta olivat ajoittain myös kiellettyjen listoille (emt. 858). Tällainen kirjailija on esimerkiksi Bohumil Hrabal, jolta on suomennettu kolme teosta. Uutta kirjallisuuden jakaantumisessa oli myös kotimaan kielletyn kirjallisuuden jonkinasteinen järjestäytyminen, eli samizdatin³

³ Samizdat käsitteenä syntyi Hosiaisloman (2003, 819) mukaan vuoden 1966 tienoilla tarkoittamaan neuvostoliittolaisten toisinajattelijoiden julkaisutuotantoa, joka kiersi viranomaisilta salassa lukijalta toiselle koneella kirjoitettuna tai monistettuina versioina. Termi on yleisesti käytössä myös Tšekissä, ja sillä

synty (emt. 864). Samizdat oli merkittävä kirjallisuuden jakelukanava aina vuoteen 1989 saakka, mutta se oli myös merkittävä yhteiskunnallisten ja erilaisten mielipideryhmien media, joka yhdisti niin eri sukupolvia kuin myös kotimaisen ja maanpaossa toimivan kirjallisuuden kenttiä (emt. 870–871).

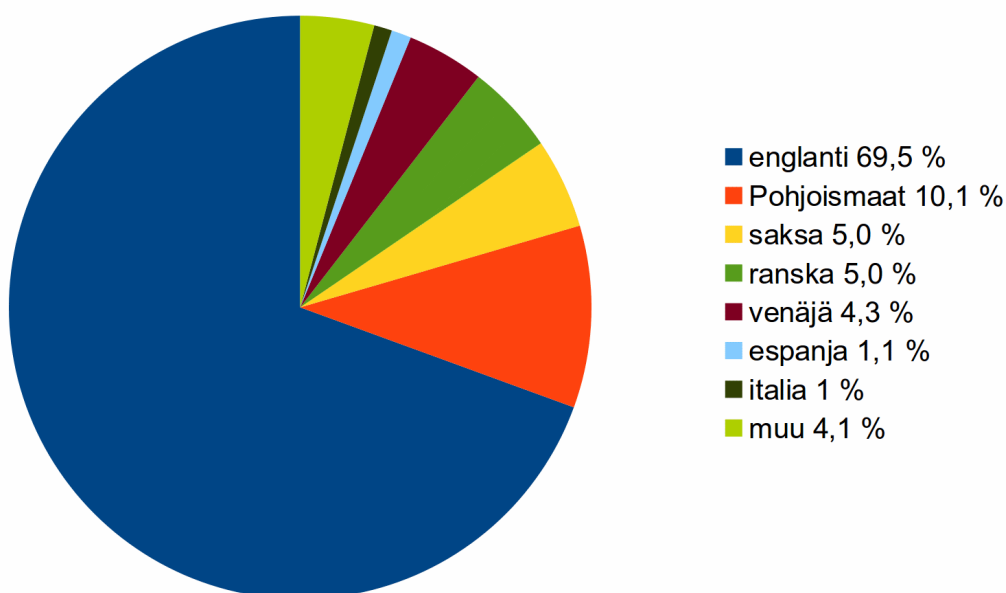
1980-luvun aikana lisääntynyt yhteiskunnallinen tyytymättömyys johti vuonna 1989 samettivallankumouksena tunnettuun tapahtumasarjaan, jonka seurauksesta kirjallisuuden toimintaympäristö muuttui täysin. Olennaista kirjailijoiden kannalta oli ilmaisuvapauden palautuminen (emt. 919). Machalan (2001, 12) mukaan yksi tärkeimmistä muutoksista oli kirjallisuuden kolmen haaran yhdistyminen ja virallisen ja epävirallisen kirjallisuuden rajan katoaminen. Samizdat ja maanpaossa toimineet kustantamot lopettivat toimintansa, mutta niiden tilalle syntyi jopa muutama tuhat kustantamoa, joista monet kuitenkin julkaisivat vain yhden tai muutamia teoksia (Holý 2002, 920). Julkaistavien teosten skaala oli laaja: tunnettuja ja tuntemattomia kirjailijoita, uutta ja vanhaa kirjallisuutta (Machala 2001, 12, Holý 2002, 920). Vapaus toi kirjallisuuteen myös kaaoksen ja arvojen kriisin, kun vanhojen arvojen tilalle ei heti vakiintunut uusia. Arvojen kriisi söi myös kirjallisuuden vanhaa arvoasemaa, jota söi myös kaupallistuminen ja viihteellistyminen. (Machala 2001, 13–15, Holý 2002, 926.) Merkittäviä ilmiöitä kirjallisuudessa 1990- ja 2000-luvuilla ovat olleet esimerkiksi aiemmin kiellettyjen kirjailijoiden julkaiseminen, omaelämäkerrallisuus ja yhä useampien naiskirjailijoiden julkaiseminen (Bílek 2005).

Tšekkiläisen kirjallisuuden 2000-luvun vaihteita on vielä vaikea tiivistää ja arvioida. Kuvaava, ehkä myös Tšekin ulkopuolelle sovellettava, on Bílekin (2005) huomio siitä, että kun sosialismin aikaan kirjallisuuden keinot riittivät tarjoamaan pakomahdollisuuden omasta arjesta, on nykyisin tarjolla lukemattomia median kanavia, jotka toimivat kirjallisuutta paremmin pakopaikkoina. Joiltain osin kirjallisuus on jo ehkä hävinnyt tämän kilpailun, mutta se on myös aiheuttanut monenlaisia muutoksia kirjamarkkinoihin Tšekissä.

tarkoitetaan usein myös muuta maan alla liikkunutta kulttuuriaineistoa, kuten äänitteitä ja videoita, sekä aineistoja ympäröivää ”julkaisutoimintaa” ja yhteisöä.

3.2 Tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennosbibliografia

Suomennettu kirjallisuus on muodostanut merkittävän osan Suomessa julkais-
tavasta kirjallisuudesta jo 1950-luvulta lähtien. Vaikka julkaisutietojen tilastointi
ei ole ollut yhtenäistä tällä ajanjaksolla, on suomennettujen teosten osuus ollut
vuosina 1955 – 2000 46,1 % - 66,9 %. Suomennoskirjallisuuden alkuperän ti-
lastointi on ollut vieläkin epäyhtenäisempää, eikä eri lähteiden tietoja ole järke-
vää koota yhteen. (Sevänen 2007, 18–20.) Kattavimmin suomennosten alkukie-
liä on koostanut Ulla Paasonen (2001) Pro gradu -tutkielmassaan, mutta hänkin
antaa vain prosenttilukuja kokonaisuudesta (Kuvio 3.). Paasonen Suomen kan-
sallisbibliografiasta keräämien tietojen mukaan on vuosina 1945–1999 kään-
netty selvästi eniten englannin kielestä, 69,5 %. Kaikki muut kielet jäävät sel-
västi jälkeen tästä. Tšekkiläisen kaunokirjallisuuden osuutta tässä kokonaisu-
udessa on vaikea arvioida ilman julkaisumääriä, mutta on selvää, että se on hä-
viävän pieni, kun ottaa huomioon sen, että kaikki loput suomennetut kielet muo-
dostavat kokonaisuudesta vain 4,1 % osuuden. (Paasonen 2001, 7.)

Kuvio 3. Suomennetun kaunokirjallisuuden lähtökielten jakauma vuosina 1945–1999. (Lähde: Suomen kansallisbibliografia.) (Paasonen 2001, 7.)

Tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelman arvioinnin perustana käytän pro gradu -työhöni (Knuuti 2006) kokoamaani tšekkiläisen aikuisten kaunokirjallisuuden suomennosbibliografiaa, jonka olen kuitenkin päivittänyt ajantasaiseksi vuoden 2004 jälkeen ilmestyneiden käännösten osalta (Liite 1). Lisäksi olen rajannut opinnäytetyöni tarkastelun ulkopuolelle kaksi kokoelmaa, joiden merkitys on vähäinen ikänsä ja sisältönsä puolesta⁴.

Bibliografia kattaa siis kaikki suomeksi käännetyt aikuisten romaanit, novellikokoelmat ja runoteokset. Kirjailijan nimen mukaan aakkostetun bibliografian (Liite 1) lisäksi olen järjestänyt käännökset kronologisesti, suomennosajankohdan (Liite 2) sekä teoksen alkukielisen julkaisuajankohdan (Liite 3) mukaan, ja tarkastelen myös Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmaa näistä näkökulmista. Näin järjestämällä pystyn tarkastelemaan kokoelman kattavuutta ja edustavuutta kahdesta eri näkökulmasta.

Tšekkiläistä kaunokirjallisuutta on käännetty suomeksi melko vähän, yksi runokokoelma ja 49 proosateosta (Liite 1). Näissä luvuissa ei ole otettu huomioon eri käännöksiä tai uusintapainoksia. Teoksia on käännetty yhteensä 28 kirjailijalta. Ainoa suomennettu runoteos on Nobelin kirjallisuuspalkinnon vuonna 1984 saaneen Jaroslav Seifertin *Ruttopylväs*. Eniten painoksia, ja myös uusia käännöksiä, on tehty Jaroslav Hašekin *Kunnon sotamies Švejkistä*. Eri käännöksiä on yhteensä neljä, joista ainakin kahdesta on otettu useampia painoksia. Eniten teoksia, seitsemän, on käännetty Milan Kunderalta, vaikka muutama hänen teoksistaan jääkin työni rajauksen ulkopuolelle, sillä ne on kirjoitettu alun perin ranskaksi. Karel Čapekilta ja Pavel Kohoutilta on molemmilta suomennettu viisi teosta. Suurimmalta osalta kirjailijoista on suomennettu vain yksittäisiä tai muutamia teoksia.

Ensimmäiset tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennokset ilmestyivät 1930-luvulla (Liite 2). Tuolloin ilmestyi Karel Čapekin *Kotiinpaluu* ja *Salamanterisota*, sekä kahtena eri käännöksenä Hašekin *Švejk*. Nämä kirjailijat hallitsivat vielä

⁴ Trast, V. K. (toim.) 1936. Slaavilaisten kirjallisuuksien kultainen kirja. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Nokelainen, S. 1956. Tshekkoslovakialaisten kirjailijain kertomuksia: käännöksiä tshekin ja slovakian kielestä. Sortavala: Petroskoin Karjalais-suomalaisen SNT:n valtion kustannusliike.

kahden seuraavankin vuosikymmenen tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennosvalikoimaa. Kuusikymmentäluvulla suomennettujen kirjailijoiden määrä karttui jo laajemmin, kun yksittäiset teokset suomennettiin Čapekin lisäksi Bohumil Hrabalilta, Pavel Kohoutilta, Božena Němcoválta, ja Jan Otčenášekilta.

1970-luvulla suomennettiin yhä suurempi määrä teoksia, ja käännettyjen kirjailijoiden määrä kasvoi. Sekä Milan Kunderalta että Pavel Kohoutilta suomennettiin vuosikymmenen aikana kaksi teosta. 1980-luvun suomennosvalikoimaa hallitsevat Kunderan teokset, sillä neljä yhdeksästä suomennoksesta oli hänen teoksiaan. 1990-luvulla *Švejk* palasi ajankohtaiseksi, sillä Eero Balk käänsi sen vuonna 1991 ensimmäisen kerran suoraan tšekistä. 1990-luvun käännösvaikoima kuvaa hyvin tšekkiläisen kirjallisuuskentän aikakauden ilmapiiriä, kun monet vanhat kirjailijat olivat jälleen sallittuja (Klíma), monet nykykirjailijat siirtyvät kielletyn kirjallisuuden piiristä hyväksytyjen pariin (Hrabal) ja toisaalta esiin nousee runsaasti uusia kirjailijoita, joiden omalaatuinen tyyli ei aiemmin päässyt julkaistavaksi (Berková, Šoltész, Nenadál). 2000-luvun käännökset laajentavat käännösbibliografiaa ajallisesti molempiin suuntiin, sillä käännöksinä ilmestyi niin tšekkiläisen kirjallisuuden vankkoja klassikoita (Čapek, Weil) kuin myös nykykirjallisuuden kiinnostavimpia nimiä (Viewegh, Rudiš).

Suomennettujen tekstien alkukielisten julkaisujen järjestäminen kronologisesti ei ole yhtä helppoa kuin suomennosten järjestäminen, sillä esimerkiksi samizdatissa julkaistujen teosten julkaisuvuosista voi olla monenlaista informaatiota (Knuuti 2006, 45–46). Vanhimmat suomennetut teokset on julkaistu alkukielellä 1800-luvulla (Liite 3). Božena Němcován vuonna 1855 julkaistu *Isoäiti* (*Babička*, suom. 1966) ja Jan Nerudan *Prahalaistarinoita* (*Povídky malostranské*, suomennettu 2000) vuodelta 1878 ovat tšekkiläisen kirjallisuuden ehdottomia kulkakiviä. Näiden molempien teosten suomennos ilmestyi kuitenkin vasta yli sata vuotta alkukielisen julkaisun jälkeen.

Seuraavat suomennetut teokset ovatkin vasta 1920- ja 1930-luvulta, mutta edelleen suomennoksiksi on valikoitunut erityisesti tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suuria nimiä, kuten Jaroslav Hašek ja Karel Čapek. Osa näistä teoksista suomennettiin piakkoin alkukielisen julkaisun jälkeen. Pidempi tauko alkukielisen ja

suomennoksen julkaisun välillä on saman aikakauden teosten, kuten Ladislav Klíman *Ruhtinas Sternenhochin kärsimysten* ja Loistavan Nemesiksen sekä Jiří Langerin *Yhdeksän portin* kohdalla. Tätä taukoa selittää kuitenkin teosten päätyminen pitkäksi aikaa kiellettyjen teosten listalle, jolta ne pääsivät julkisuuteen vasta 1990-luvulla, jolloin ne valikoituivat myös suomennettaviksi.

1940-luvulla ja 1950-luvulla julkaistuja teoksia on suomennettu hyvin vähän, johtuen varmastikin sodan ja Tšekkoslovakian poliittisen ilmapiirin muutoksen vaikutuksesta kirjallisuuteen, sekä maiden välisten kulttuurisuhteiden vakiintumattomuudesta. 1960-luvun tšekkiläinen kaunokirjallisuus on paremmin edustettu suomennosbibliografiassa, sillä suomennettuja teoksia on seitsemän. Valikoima heijastelee myös 1960-luvun vapaampaa ilmapiiriä Tšekin kirjallisuudessa. Suuri osa näistä teoksista suomennettiin kymmenen vuoden sisällä niiden alkukielisestä julkaisustaan. Milan Kunderan ensimmäiset suomennetut teokset on kirjoitettu 1960-luvulla.

1970-luku on parhaiten edustettu kausi suomennosbibliografiassa, sillä suomennettuja teoksia on kymmenen. Huomionarvoista valikoimassa on se, että pääosa suomennetuista kirjailijoista kuuluu tuolloisen epävirallisen kirjallisuuden piiriin. 1980-luvun kirjallisuutta on puolestaan suomennettu vähemmän, vain viisi teosta, mutta teokset on suomennettu melko tuoreeltaan alkukielisen ilmentymisen jälkeen.

1990-luvulla suomennokset seuraavat hyvin tšekkiläisen kaunokirjallisuuden uusi tuulia, sillä kaikki seitsemän suomennosta ilmestyivät alkukielellä myös 1990-luvulla. Milan Kundera on 1990-luvulla suomennetuista kirjailijoista ainoa, jolta on suomennettu teoksia aiemmin. Tämän jälkeen hän teoksensa onkin suomennettu ranskasta. Alexandra Berkován *Magoria* ja *Uskollisen reppanan kärsimykset* ovat ainoat suomennetut naiskirjailijoiden teokset Božena Němcován *Isoäidin* lisäksi. Vladimír Macura edustaa 1990-luvulla julkisuuteen päässyttä samizdat-sukupolvea ja Michal Viewegh puolestaan edustaa 1990-luvulla syntynyttä uutta kaupallisesti suuntautunutta kirjailijasukupolvea.

2000-luvun tšekkiläistä kaunokirjallisuutta ei ole ainakaan toistaiseksi suomen-nettu lainkaan. 2010-lukua edustaa Jaroslav Rudišin *Punkin loppu Helsingissä*, joka nimestään huolimatta ei sijoitu Suomeen.

Hieman laajemman näkökulman tšekkiläisen kaunokirjallisuuden käännöksiin tarjoaa Päivi Paloposken artikkeli Slaavilainen kirjallisuus teoksessa *Suomennoskirjallisuuden historia 2* (2007, 206–218). Paloposki käsittelee suomennosbibliografian lisäksi esimerkiksi kulttuurivirtauksia ja henkilökontakteja Suomen ja slaavimaiden välillä. Hieman vanhempi esitys Suomen ja Tšekin välisistä kulttuurisuhteista löytyy Lenka Fárován ja Auli Kulkki-Niemisen (1996) teoksesta ”Švejk tekee toisin”: *Suomalais-tšekkiläiset kirjallisuussuhteet*. Fárová ja Kulkki-Niemi kartoittavat kaunokirjallisuuden käännöshistoriaa ja käännösten vastaanottoa molemmissa maissa. Erityisesti käsitellään Hašekin *Kunnon sotamies Švejin* vaihteita Suomessa.

4 TŠEKKILÄISEN KAUNOKIRJALLISUUDEN KOKOELMAN ARVIOINTI

4.1 Rovaniemen kaupunginkirjasto – Lapin maakuntakirjasto

Rovaniemen kaupunginkirjaston historia ulottuu vuoteen 1860, jolloin pitäjänkokouksessa päätettiin kirjojen hankkimisesta kirjastotarkoituksiin (Vuontisjärvi 2010, 10). Rovaniemen kaupunginkirjastosta tuli maan toinen maakuntakirjasto vuonna 1966, jolloin vihittiin myös käyttöön nykyinen pääkirjasto (emt. 41). Kaupungin keskustassa sijaitsevan pääkirjaston lisäksi Rovaniemen kaupunginkirjasto käsittää kolme lähikirjastoa kaupunkialueella; kaksi kirjastoautoa, joilla on yhteensä yli 200 pysäkkiä; yhden laitoskirjaston ja yhdeksän kyläkirjastoa ympäri kuntaa. Pääosa kyläkirjastoista on auki vain kerran viikossa. Suomen yleisten kirjastojen tilastojen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014) mukaan Rovaniemen kaupungissa oli vuonna 2012 60 637 asukasta. Fyysisiä kirjastokäyntejä kertyi 580 884, lainoja 1 192 537 ja lainaajia oli yhteensä 23 185. Verkkokäyntejä oli vuonna 2012 1 225 671. Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelman laajuus oli vuonna 2012 490 855 nidettä, joista kirjoja on 416 990 kappaletta. Aikuisten kaunokirjallisuutta kokoelmassa on 118 032 nidettä, joka on 28,31 % koko kokoelmasta. (emt.)

Maakuntakirjastona Rovaniemen kaupunginkirjasto palvelee koko Lapin 21 kunnankirjastoa. Näistä 15 kuuluu samaan Lapin kirjasto -kimppaan, joilla on käytössään yhteinen kirjastojärjestelmä (Lapin kirjasto 2014). Oleellinen osa Lapin kirjasto -kimpan toimintaa on vuodesta 2002 lähtien kehitetty Rekku-kuljetus -nimellä kulkeva aineistojen yhteiskäyttöjärjestelmä, johon liittyy asiakkaiden itse tekemät kaukolainapyynnöt kimpan kirjastoista (Lukkarinen & Saari- nen 2002). Vuonna 2012 asiakkaat tekivät yhteensä 9223 hyllyvarausta toisista Lapin kirjastoista, kimpan kirjastot 7221 hyllyvarausta ja muut Lapin Rekku-kuljetuksiin osallistuvat kirjastot 1116 hyllyvarausta. Rekku-kuljetuksissa liikkui vuonna 2012 yhteensä 34 001 kappaletta aineistoa. (Rovaniemen kaupunginkirjasto – Lapin maakuntakirjasto 2012)

Rovaniemen kaupunginkirjasto sekä Inarin, Kolarin, Rovaniemen maalaiskunnan ja Sodankylän kirjastot ottivat vuonna 1992 käyttöön yhteisen Aurora-aineistotietokannan, mistä alkaa myös tietojen karttuminen aineistoista ja lainauksesta. Aineistotietokantaan on vuosien kuluessa liittynyt muitakin Lapin kirjastoja. Vuodesta 2004 lähtien tietokanta on ollut nimeltään Lapin kirjasto, ja se kattaa nyt 15 Lapin kunnankirjastoa, kuten mainitsin yllä. Aineistojen kokonaislainausmäärät ovat kertyneet vuodesta 1992 lähtien. Myöhemmin mukaan liittyneiden kirjastojen vanhojen tietojen siirtymisestä uuteen järjestelmään ei ole tarkkaa tietoa. (erikoiskirjastonhoitaja Helena Kokko sähköpostitse 27.6.2014). Aineistojen hankintavuotta ei ole kirjattu järjestelmään selvästikään järjestelmällisesti, joten sen tiedon käyttäminen lainausmäärien arvioimisessa ei ollut järkevää.

4.1.1 Kokoelmatyö Rovaniemen kaupunginkirjastossa

Rovaniemen kaupunginkirjastossa on tekeillä Yhteistyöstä voimaa -kokoelmahankkeen myötä kokoelmapolitiikka, ja tarkoituksena on myös laatia yleisemmät ohjeet maakunnan muiden kirjastojen käyttöön (emt.; erikoiskirjastonhoitaja Kati Vuontisjärvi sähköpostitse 30.6.2014). Kirjaston aineistohankintaa kuitenkin ohjailevat tietyt periaatteet, joita on myös kirjattu ylös kolmisen vuotta sitten aineistoryhmittäin. Maakuntakirjastona Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmaa tulee tarkastella laajemmasta kuin vain oman kirjaston näkökulmasta, ja kokoelman tulee olla laajempi ja kattavampi kuin muissa maakunnan kirjastoissa (erikoiskirjastonhoitaja Helena Kokko sähköpostitse 27.6.2014).

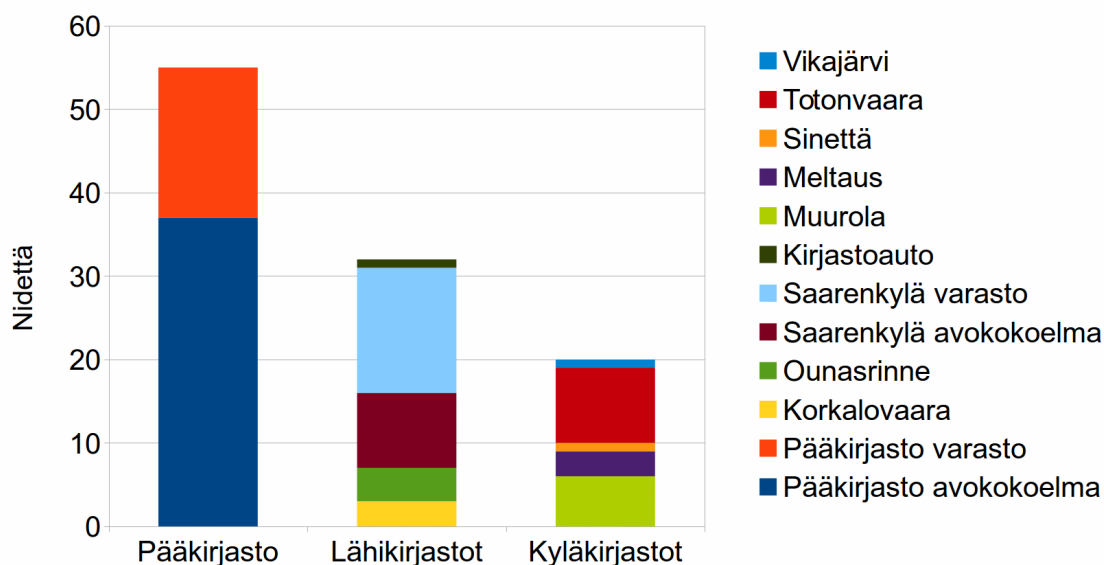
Kokon (emt.) mukaan aineistoa hankitaan laajasti ja monipuolisesti erilaisiin asiakkaiden tarpeisiin. Suurempien kustantajien tarjonta hankitaan kokonaisuudessaan, ja pienempien kustantajien tarjontaa myös kattavasti. Omakustanteiden suhteen seula on kirjavan laadun vuoksi tarkempi. Suurin osa käännöskirjallisuudesta on alkukieleltään englanninkielistä, sen jälkeen on arvion mukaan eniten suomennoksia ruotsista, saksasta ja ranskasta. Jos tarjolla on suomennoksia muista kielistä, niin niitä hankitaan pääkirjaston kokoelmaan keskimäärin

kaksi tai kolme kappaletta. Eri kielialueiden kaunokirjallisuuden suomennosten kuulumista kokoelmaan pidetään tärkeänä. Toiveena on, että pienten kirjallisuudet, kuten tšekkiläisen kirjallisuus, olisivat kirjaston kokoelmassa hyvin edustettuja: kokoelmasta löytyisivät keskeiset kirjailijat ja heidän teoksensa. (emt.)

Rovaniemen kaupunginkirjaston pääkirjaston kokoelmaa käydään läpi säännöllisesti ja jatkuvasti. Huonokuntoinen aineisto poistetaan päivittäisessä työssä, ja nollalainalistat on käyty läpi viimeksi muutama vuosi sitten. Aineistoja siirretään tarpeen mukaan avokokoelman, varaston ja muiden toimipisteiden välillä. Varaston kokoelma käydään läpi joka kesä. Viimeisten kappaleiden poistamiseen kiinnitetään erityistä huomiota, ja mielessä pidetään pitkän hännän tarjolla pitäminen vastapainona kirjan lyhyelle elinkaarelle kirjakaupoissa. Eri vuosikymmenien kirjallisuus tuo kokoelmiin syvyyttä, ja ne luovat kuvaa omasta ajastaan. (emt.)

4.2 Kokoelman sijainti

Rovaniemen kaupunginkirjaston tšekkiläisen kaunokirjallisuuden 107 niteen kokoelman sijainti jakaantuu lähes tasan pääkirjaston ja lähi- ja kyläkirjastojen välille (Kuvio 4.). Laajuudeltaan merkittävä kokoelma on kuitenkin vain pääkirjastossa, sillä lähi- ja kyläkirjastoissa teoksia on tyypillisesti vain muutamia. Pääkirjaston kokoelmasta varastossa sijaitsee noin kolmasosa.

Kuvio 4. Tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelman sijainti eri toimipisteissä.

Vaikka kokoelma on sijoittunut useisiin toimipisteisiin, voi saatavuutta pitää kuitenkin kohtuullisen hyvänä. Pääkirjaston varastosta aineiston saa saman tien, odottaessaan. Eri toimipisteiden välillä aineistot kulkevat melko nopeasti. Lähikirjastoista aineistot saa tilausajankohdasta riippuen yleensä seuraavaksi päiväksi. Kyläkirjastojen aukiolot vaihtelevat paljon, ja aineiston kuljetusnopeus riippuu eniten juuri tästä. Kerran viikossa auki olevan kyläkirjaston aineistoa voi joutua odottamaan viikon, mutta toisista aineistoa kuljetetaan pääkirjastoon pari kertaa viikossa. (erikoiskirjastonhoitaja Helena Kokko sähköpostitse 27.6.2014.) Jonkin verran epävarmuutta on toki sen suhteen, löytyvätkö moneen vuoteen lainaamattomat aineistot oikeasti sijaintipaikkansa hyllystä, mutta tämä pyritään tarkistamaan aina ennen aineiston toimituksen lupaamista asiakkaalle. Kaunokirjallisuuden sijaintiin vaikuttaa jonkin verran myös pääkirjaston aineiston kuluminen muissa toimipisteissä. Muiden kirjastojen aineisto kuljetetaan kotikirjastoon, jos ne palautuvat muualle. (emt.) Yllä olevassa kuviossa olen käyttänyt sijaintina aineistojen havainto-osastoa, eli tietoa siitä, missä ne tarkasteluhetkellä sijaitsevat.

Kaksi kaunokirjallisuuden suomennosbibliografiaan sisällyttämistäni teoksista, sijaitsee Rovaniemen kaupunginkirjastossa kaunokirjallisuuden 84.2 -luokan sijaan muissa luokissa. Jiří Langerin *Yhdeksän porttia* sijaitsee uskonnon alaluokassa 29.6, Juutalaisten uskonto ja sen mytologia. Tämä sijainti on osin perusteltua, sillä Langerin kirja sisältää legendoja hasidien pyhien miesten elämästä. Pavel Kohoutin *Tšekkiläinen päiväkirja* puolestaan sijaitsee elämäkertojen luokassa 99.13. Alkukielellä molemmat teokset sijoittuvat kuitenkin kaunokirjallisuuden kenttään.

4.3 Kokoelmassa olevat teokset

Rovaniemen kaupunginkirjaston 107 niteen tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelmassa on kaikkiaan 41 kaikista käännetyistä 49 teoksesta. Näissä luvuissa ei ole otettu huomioon eri käännöksiä tai painoksia. Useampia käännöksiä kokoelmassa on kolmesta eri romaanista. Karel Čapekin *Puutarhurin vuoden* molemmat käännökset vuosilta 1961 ja 2002 ovat molemmat kokoelmissa, Milan Kunderan *Tšekkiläinen pila* on kokoelmissa sekä alkuperäisenä vuoden 1974 käännöksenä, että vuoden 2003 korjattuna käännöksenä, joka ilmestyi nimellä *Pila*. Jaroslav Hašekin *Kunnon sotamies Švejkistä* on puolestaan kokoelmissa kaksi tuoreinta käännöstä. Yhteensä kokoelmassa on 106 tšekkiläisen kaunokirjallisuuden nidettä, kun lasketaan mukaan kaikkien suomennosten kaikki niteet. Teoksista pääosan muodostaa proosa, sillä mukana on vain yksi runoteos, Jaroslav Seifertin *Ruttopylväs*. Kun aikuisten kaunokirjallisuuden kokoelma on reilut 100 000 nidettä, muodostaa tšekkiläinen kaunokirjallisuus siis erittäin pienen osan kaunokirjallisuudenkin kokoelmasta.

Kokoelmassa on yleensä vain yksi nide kutakin teosta. Näitä yhden niteen teoksia on yhteensä 18. Kaksi nidettä on kahdeksasta teoksesta, kolme nidettä viidestä teoksesta ja neljä nidettä kymmenestä teoksesta. Kahta teosta on kokoelmassa yhdeksän nidettä. Selvästi parhaiten kokoelmassa on edustettuna Milan Kundera, jonka kaikkia teoksia on kokoelmassa enemmän kuin yksi kappa-
le.

Jos teosta on kokoelmassa useampi kuin yksi kappale, on sitä yhtä teosta lukuun ottamatta muuallakin kuin pääkirjastossa. Niitä teoksia, jotka puuttuvat pääkirjaston kokoelmasta on kahta poikkeusta lukuun ottamatta koko Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmassa vain yksi kappale.

4.4 Kokoelman vertaaminen käännösbibliografiaan

Kokoelman varsinainen arviointi on helpointa aloittaa siitä, mitä kokoelmasta puuttuu. Kokoelmasta kokonaan puuttuvat teokset painottuvat selkeästi suomennoskronologian alkupäähän, eli vanhimpiin suomennettuihin teoksiin (Liite 2). Yhteensä kokoelmasta puuttuu kahdeksan teosta. Ensimmäisen *Švejkin* käännöksen puuttuminen ei ole mitenkään poikkeuksellista, sillä sen julkaiseminen tapahtui kokonaan Neuvostoliitossa, eikä teosta tunnettu lainkaan Suomessa (Fárová 1996, 57). Paljon suomennetun Karel Čapekin teoksista puuttuu kaksi varhaista käännöstä, *Kotiinpaluu* vuodelta 1937 ja *Insinööri Prokopin aivokuume* vuodelta 1944. Vaikka en tämän työn puitteissa voikaan ottaa kantaa kokoelmassa ehkä aiemmin olleisiin teoksiin, ei näiden, ja 1930-luvulla ilmestyneen toisen *Švejkin* käännöksen puuttuminen kokoelmasta ole mikään ihme, sillä Rovaniemen kauppalan kirjasto tuhoutui yhtä kirjaa lukuun ottamatta täysin Lapin sodassa 1944–1945 (Vuontisjärvi 2010, 25). Sodan jälkeen ilmestyneistä teoksista kokoelmasta puuttuu kaksi vasemmistolaisen Kansankulttuurin julkaisemaa kirjaa, Julius Fučíkin *Hirsipuun varjossa* (1948), sekä Turek Svatoplukin *Liukuhihna ei odota* (1956). Näistä ensimmäinen kuuluu Tšekin kommunistisen kirjallisuuden klassikoihin, ja jälkimmäinen puolestaan ottaa voimakkaasti kantaa tehdastyöläisten työoloihin (Holý 2002, 922–923). Niiden puuttuminen kokoelmasta on täysin perusteltua, vaikka ne kuvaavatkin hyvin oman aikakautensa ideologista kehitystä.

1960-luvulta lähtien kokoelmasta puuttuu täysin vain satunnaisia teoksia, Jan Otčenášekin *Romeo, Julia ja pimeys* (1963)⁵, Karel Peckan *Pelon tiheikkö* (1971), Josef Švoreckýn *Ihmismielten insinööri* (1988) ja Ladislav Klíman *Ruh-*

⁵ Toinen painos vuonna 1981.

*tin*as *Sternenhochin* *kärsimykset* (1994). Näiden teosten puuttuminen kokoelmasta on sinänsä harmillista, mutta ehkä ainoastaan Švreckýn *Ihmismielten insinöörin* puuttuminen luo jonkinlaisen aukon kokoelman kattavuuteen. Švrecký edustaa suomennosbibliografiassa Kunderan ja Kohoutin ohella maanpaossa toiminutta kirjallisuuden haaraa. Ihmismielten insinööri on pitkälti omaelämäkerrallinen teos, joka kuvaa hänen alter egonsa, Danny Smiřickýn, nuoruutta natsimiehityksen alla ja kokemuksia maanpakolaisena Kanadassa.

Vanhimpia Tšekin kaunokirjallisuuden suomennoksia ei löydy verkkokirjaston (Lapin kirjasto 2014b) tietokannan mukaan muista Lapin kirjastoista, mutta jo T. Svatoplukin *Liukuhinna ei odota* (1956) löytyy Inarin kunnankirjastosta. Yksittäisiä kappaleita muissa Lapin kirjastoissa on myös Peckan *Pelon tiheikköä* ja Klíman *Ruhtinas Sternenhochin kärsimyksiä*. Useampia kappaleita kirjastokimpan piiristä sen sijaan löytyy Otčenášekin *Romeo, Julia ja pimeyttä* sekä Škvořeckýn *Ihmismielten insinööriä*.

Lapin kirjasto -kimpan kirjastoista puuttuvat teokset löytyvät pääosin Varastokirjastosta (2014). Ainoastaan vanhimmat, 1930-luvulla ilmestyneet kaksi eri *Švejin* käännöstä löytyvät ainoastaan Kansalliskirjaston (2104) kokoelmasta.

Koska tarkastelen työssäni lähemmin Rovaniemen pääkirjaston kokoelmaa, on syytä tarkastella myös sitä, mitkä teokset löytyvät vain muista Rovaniemen kaupunginkirjaston toimipisteistä (Liitteet 1-3). Pääkirjaston kokoelmasta puuttuvia teoksia on yhteensä seitsemän. Nämä puutteet sijoittuvat ajallisesti eritavalla, sillä pääkirjaston kokoelmasta puuttuu pääosin 1970–80-luvulla ilmestyneitä teoksia. Vaikka pääkirjaston kokoelma on selvästi kattavin, on siinä kuitenkin muutama vakava puute, joita muiden toimipisteiden kokoelmat kuitenkin täydentävät. Toinen näistä on Božena Němcován *Isoäiti* (1966), jota löytyy kuitenkin neljä kappaletta muista toimipisteistä, ja Saarenkylän kirjastosta jopa kaksi kappaletta. *Isoäiti* on alkukielisen julkaisuvuoden mukaan järjestettynä vanhin suomennettu teos vuodelta 1855, ja yksi Tšekin rakastetuimpia kaunokirjallisia teoksia. Toinen vakava puute pääkirjaston kokoelmassa on uusimman *Švejin* käännöksen puuttuminen. Tästä vuonna alun perin 1991 ilmestyneestä käännöksestä on otettu useampiakin painoksia, mutta sitä löytyy vain Muurolan

kyläkirjastosta ja sen lähellä sijaitsevasta Totonvaaran laitoskirjastosta. Muut pääkirjaston kokoelmasta puuttuvat teokset ovat sekalaista joukkoa. Kaksi Pavel Kohoutin teosta edustaa maanpaossa toiminutta kirjallisuuden haaraa, Vladimír Páralin *Nuori mies ja valkoinen valas* sekä Jan Kozákin erähenkinen matkakertomus *Taigan metsästäjät* pikemminkin Tšekkoslovakian virallisen kirjallisuuden linjaa. Švoreckýn *Luutnantti Borůvkan murheet* on perinteinen dekkari ja Jan Pelcin *Tarinoita aikuisille* puolestaan kokoelma eroottisia ja elämän synkkiä puolia koluavia tarinoita. Näiden puuttuminen luo jonkinlaisen loven 1970- ja 1980-lukujen suomennosvalikoimaan, mutta toisaalta kyse ei ole Tšekin kirjallisuushistorian ehdottomista kulmakivistä.

4.5 Kokoelman luoma yleiskuva tšekkiläisestä kaunokirjallisuudesta

Suomennosbibliografiaan verrattuna Rovaniemen kaupunginkirjaston tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelma on kohtuullisen kattava, vaikka kokoelmasta puuttuukin kokonaan yhdeksän teosta. Pääosa puutteista on kuitenkin paikattavissa kirjastokimpan muiden kirjastojen kokoelmista. Suomennosbibliografia on kuitenkin hieman sattumanvarainen valikoima tšekkiläistä kaunokirjallisuutta, sillä suomennettavia teoksia ei ole varsinaisesti valikoitu kattavan kuvan luomista silmällä pitäen, vaan valikoimassa näkyy kunkin kauden oma leima, ja toisaalta esimerkiksi henkilösuhteilla voi olla vaikutusta suomennosten valintaan. Siksi tarkastelenkin seuraavassa Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmaa myös muita vertailukohtia vasten.

Rovaniemen kaupunginkirjaston tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelma yltää ajallisesti 1800-luvun puolivälistä 2010-luvulle, kun tarkastellaan kokoelman teosten alkukielisiä ilmestymisvuosia (Liite 3). Pahimmat ajalliset aukot ovat sijoittuvat niin valikoiman alkupäähän ja loppupäähän. Vanhemman tšekkiläisen kirjallisuuden huono suomennosvalikoima lienee osin kulttuurisuhteiden vakiintumattomuuden ja toisaalta maailmansotien kaltaisten suurten tekijöiden syytä. 1990-luvun puolivälistä vuoteen 2010 yltävä aukko puolestaan selittyy sillä, että 2000-luvulla on suomennosten osalta pääosin paikattu aukkoja vanhemman

tšekkiläisen kaunokirjallisuuden tarjonnassa (Liite 2). Tärkeiden klassikoiden ja kirjallisuuden uusimpien virtausten seurailemisen väliltä tehtävä valinta onkin varmasti yleinen haaste tšekkiläisen kirjallisuuden kaltaisten pienten kirjallisuuksien kohdalla, etenkin kun valintaa ovat tekemässä kääntäjien lisäksi kustantamot.

Pääosa Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmasta edustaa 1960–1980-lukujen kirjallisuutta, jolloin oli voimassa osin lievempänä, osin voimakkaampana kirjallisuuden jako kolmeen haaraan, maanpaossa toimivaan kirjallisuuteen, viralliseen kirjallisuuteen ja maanalaiseen kirjallisuuteen. Heikoiten tältä kaudelta on edustettuna virallinen kirjallisuus, vaikkakin monet suomennetuista kirjailijoista olivat ajoittain sallittujen kirjailijoiden ja toisinaan taas kiellettyjen kirjailijoiden listalla, eikä rajanvetoa ole helppo tehdä, sillä tilanne saattoi vaihdella teoksesta toiseen. Samizdatissa tai maanpaossa julkaisseita kirjailijoita tältä kaudelta ovat esimerkiksi Milan Kundera, Pavel Kohout, Ludvík Vaculík, Arnošt Lustig, Jaroslav Seifert ja Bohumil Hrabal. Suomennosvalikoiman kautta on kuitenkin tarjolla vain pieni otos 1960-luvun tšekkiläisen kirjallisuuden laajentuneesta kirjosta, ja toisaalta myös tuon jälkeen maan alle ja maanpakoon siirtyneestä kirjallisuudesta.

Lyriikkaa on suomennettu tšekin kielestä huomattavan vähän, sillä ainoa julkaistu teos on vuoden 1984 Nobel-voittaja Jaroslav Seifertin *Ruttopylväs* vuodelta 1985. Lyriikan suomennosten vähyys onkin ehkä vakavin puute koko suomennosbibliografiassa, mutta sinänsä myös ymmärrettävää vaativuutensa vuoksi. Tšekkiläistä proosaa on käännetty jonkin verran välikielen, esimerkiksi englannin tai saksan, kautta, mutta lyriikan kääntämisessä tätä ei ole harrastettu.

Kunkin kansallisen kirjallisuuden kaanonin määrittely on täysin oma keskustelunsa, enkä pysty puuttumaan siihen tässä, mutta eri kulttuurien kirjallisuuksia listataan kuitenkin usein eri tavoin, kaanoniin, klassikoihin tai muihin tärkeisiin tai rakastettuihin teoksiin. Vuonna 2005 järjestetyn III maailman kirjallisuustieteellisen bohemistiikan kongressin (*III. Kongres světové literárněvědné bohemistiky*) yhtenä alateemana oli Tšekin kirjallisuuden kaanonin kysymykset. Aihetta käsiteltiin monesta näkökulmasta, mutta muutamat nimet toistuivat useis-

sa kongressijulkaisun artikkeleissa. Esimerkiksi Světlana Šerlaimová (2006, 62) ja Jelena Kovtun (2006, 104) mainitsevat Hašekin, Čapekin, Kunderan ja Hrabalin kuuluvan maailmalla yleisesti tunnettuihin tšekkiläiskirjailijoihin. Helena Kosková (2006, 49–59) puolestaan tarkastelee Hašekia, Čapekia ja Kunderaa artikkelissaan laajemmassa eurooppalaisen kaunokirjallisuuden kontekstissa. Nämä kirjailijat ovat edustettuna myös Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmassa, vaikkakin eri kirjailijat hieman erilaisella laajuudella. Milan Kunderalta kokoelmassa on kokonaisuudessaan hänen tšekiksi kirjoittamansa proosatuantanto, minkä lisäksi häneltä on suomennettu alun perin ranskaksi kirjoitettua tuotantoa sekä esseekokoelmia. Jaroslav Hašekilta on kokoelmassa *Huumorin koulun* lisäksi hänen ehdottomasti tärkein teoksensa, *Kunnon sotamies Švejk maailmansodassa*, vaikka puutteita kokoelmassa onkin viimeisimmän käännöksen osalta. Karel Čapekia löytyy Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmasta melko hyvin, kun teoksia on tarjolla kolme, ottaen huomioon sen, että hänen tuotantaan on julkaistu suomeksi lähinnä 1900-luvun alkupuolella. Čapekin osalta suomennosvalikoima on kuitenkin valitettavan puutteellinen, sillä hänen tuotantonsa on kokonaisuudessaan hyvä esimerkki maailmasotien välisestä Tšekin kirjallisuuden kultakaudesta. Hänen tuotantonsa on laaja ja tyyllisesti monipuolinen. Čapekilta on kuitenkin ilmestynyt myös näytelmän suomennos, Eero Balkin kääntämä *R.U.R.*⁶ Bohumil Hrabal on toinen kirjailija, jolta on suomennettu useampia teoksia, mutta silti tarjolla on vain pieni osa hänen kymmeniä teoksia kattavasta tuotannostaan. Hrabalilta on Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmassa kaikki kolme ilmestynyttä suomennosta. Näiden teosten kautta pääsee kuitenkin erinomaisesti tutustumaan Hrabalin tuotantoon.

Edellä mainittujen kirjailijoiden lisäksi Tšekin kaunokirjallisuuden ehdottomiin klassikoihin voisi lisätä Božena Němcován *Isoäidin*, joka oli myös yksinään yllä mainitun kongressin alateemoista. Tämä teos löytyy myös Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmasta useammasta toimipisteestä. Němcová on Alexandra Berkován ohella ainoa suomennettu tšekkiläinen naiskirjailija.

⁶ Čapek, K. 2009. *R.U.R.: Rossum's Universal Robots* : kollektiivinen draama, jossa on alkukomedia ja kolme näytöstä. Turku, Savukeidas. Suom. Eero Balk.

Halusin myös peilata Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmaa jonkinlaiseen tšekkiläisen kirjallisuuden klassikkolistaan. Ajatuksena oli myös löytää vertailukohta, joka antaisi osviittaa siitä, millaista kirjallisuutta tšekkiläiseen ”yleissivistykseen” kuuluu. Sopiva vertailukohta löytyikin Tšekin ylioppilaskokeeseen verrattavissa olevasta keskiasteen koulutuksen päättävän *maturitní zkouška* -kokeen vaatimuksista (CERMAT 2014.). Tšekin kielen ja kirjallisuuden koe jakaantuu kirjalliseen ja suulliseen osaan. Suulliseen osaan opiskelija valitsee koulun laatimalta listalta tietyn määrän teoksia, joista hänelle esitetään yksi kysymys. Koetta varten ei ole olemassa valtakunnallista listaa, vaan kukin koulu voi laatia listan itse. Tšekin koulutus- nuoriso- ja liikuntaministeriön (*Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*) kokeesta vastaava organisaatio CERMAT (*Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání*, Koulutuksen tulosten varmistamisen keskus) on kuitenkin laatinut muutaman esimerkkilistan kouluja varten (CERMAT 2014b). Vaikka listat sisältävät tšekkiläisen kaunokirjallisuuden lisäksi myös kansainvälistä kirjallisuutta, vertailen näitä lyhyesti Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmaan (Liitteet 4-6).

Minimivaatimus kirjallisuuslistalle on 40 teosta, ja ensimmäinen vertailuun käyttämistäni listoista on minimimäärän täyttävä, perinteisen lähestymistavan lista (Liite 4). Listasta puolet on tämän työni määritelmän mukaista tšekkiläistä kaunokirjallisuutta. Ajallisesti valikoima yltää suunnilleen yhtä kauas historiaan kuin kirjaston kokoelma, sillä vanhimmat teokset ovat 1800-luvun puolenvälin tienoilta. Listalla on myös vanhimmat suomennetut teokset, jotka myös löytyvät Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmasta, Němcován *Isoäiti* ja Nerudan *Prahaistarinoita*. Uusin listan teos vuodelta 1992, Michal Vieweghin suomentamaton *Baječná léta pod psa*. Listalla on yksi näytelmä, Čapekin *R.U.R.*, mutta varsinaisesti huomiota kiinnittää lyriikan suuri määrä, etenkin juuri kirjaston kokoelmaan verrattuna. Kahdenkymmenen teoksen joukossa on kuusi runoteosta, jotka on julkaistu vuosien 1836–1927 välillä. Listan teoksista yhteensä neljä löytyy Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmasta.

Seuraava tarkasteleman lista on mitaltaan minimivaatimukset täyttävä, mutta sen lähestymistapa on ei-perinteinen (Liite 5). Neljästäkymmenestä teoksesta

16 on työni määritelmän mukaista aikuisten kaunokirjallisuutta, ja lisäksi listalla on yksi Václav Havelin näytelmä, *Largo desolato*. Tämän listan valikoima on ajallisesti laajempi kuin perinteisen lähestymistavan lista, sillä vanhimmat teokset ovat 1500- ja 1600-luvuilta, ja toisaalta listan uusimmat teokset ovat 2000-luvulta. Myös tällä listalla lyriikkaa on merkittävä määrä, kuusi teosta. Myös lyriikka yltää lähemmäs meidän aikaamme, sillä puolet runoteoksista on 1900-alkuvuosikymmeniltä ja puolet taas 1900-viimeisiltä vuosikymmeniltä. Listan tšekkiläisistä teoksista kolme on suomennettu, mutta näistä yksi, Ladislav Klíman *Ruhtinas Sternenhochin kärsimykset* puuttuu Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmasta.

Kolmas esimerkkilista osoittaa listan muokkaamisen mahdollisuuksia. Listalla on yhteensä 78 teosta, ja teemana on keskieurooppalainen kirjallisuus (Liite 6). Erityisesti listalla painottuu saksankielinen kirjallisuus. Lista asettaa tšekkiläisen kirjallisuuden hyvin keskieurooppalaiseen kontekstiin, ja työni määritelmän mukaisia tšekkiläisiä teoksia on mukana 24, sekä lisäksi yksi Václav Havelin näytelmä, *Zahradní slavnost*. Lista yltää 1400-luvun legendoista 2000-luvun naiskirjailijoihin, ja sillä on kahdeksan tšekkiläistä runoteosta. Erityisen hyvin listalla on esillä 1900-luvun tšekkiläinen proosa, sillä vain 1950-luku ja 1990-luku jäävät ilman edustusta. Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmassa on viisi listan teosta.

Maturitní zkouška -kokeen listoihin vertaaminen nostaa hyvin esille Rovaniemen kaupunginkirjaston tšekkiläisen kaunokirjallisuuden, ja samalla myös suomenosbibliografian ytimen, johon kuuluvat Božena Němcová'n *Isoäiti*, Jan Nerudan *Prahalaistarinoita*, Jaroslav Hašekin *Švejk*, Milan Kunderan *Pilan* ja *Naurattavien rakkauksien kirjan*, Bohumil Hrabalin *Tanssitunteja aikuisille ja edistyneille*, Pavel Kohoutin *Kysytään Klaaralta* sekä Arnošt Lustigin *Rukous Katarzyna Horowitzille*. Listaa voisi tietysti laajentaa mainittujen kirjailijoiden muillakin suomennetuilla teoksilla, mutta valikoima kattaa kuitenkin melko hyvin tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kehityksen 1800-luvulta 1900-luvun loppupuolelle. 1990-luvulle kirjallisuuslistojen mukailevan ytimen saisi yltämään, jos lisäisi valikoi-

maan esimerkkilistoilla esiintyneen Michal Vieweghin suomennetun teoksen, *Kotiopettajan romaanin*.

4.6 Kokoelman kunnan arviointi

Rovaniemen kaupunginkirjaston tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennosten kokoelma on pääosin hyvässä kunnossa. Kunnan osalta on tosin arvioitu vain pääkirjaston kokoelma, joka kattaa noin puolet koko kirjaston kokoelmasta, 55 nidettä. Koska tarkastelin kokoelman kuntoa vain yhtenä päivänä, eivät kaikki niteet kuulu tarkastelun piiriin. Kaikkiaan 14 teosta oli lainassa tarkasteluhetkellä. Yksi nide oli puolestaan tarkasteluhetkellä kadonnut. Hyvässä kunnossa kokoelmasta oli 15 nidettä. Niteissä oli tällöin vain lieviä käytön merkkejä. Kohtuullisessa kunnossa on pääosa kokoelmasta, 22 nidettä. Näissä niteissä oli hie- man enemmän käytön jälkeä, mutta ei esimerkiksi korjaamista vaativia jälkiä. Huonossa kunnossa oli vain kolme nidettä, jotka kaikki olivat kahteen eri niteeseen jaetun Hašekin *Kunnan sotamies Švejin seikkailut maailmansodassa* kappaleita. Tähän teokseen kohdistuu muutenkin kokoelman pahimmat puut- teet, sillä kokoelmasta puuttuu teoksen viimeisin käännös.

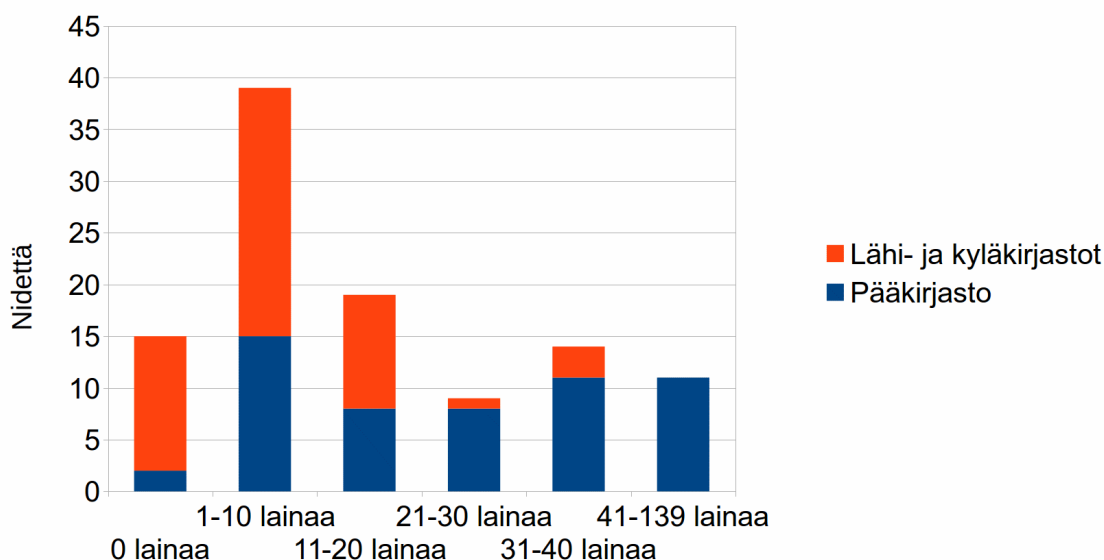
4.7 Tšekkiläisen kaunokirjallisuuden lainausmäärät

Jo kokoelman kunnan arvioiminen toi esiin tietoa kokoelman lainausmääristä, sillä lainassa oli yhtenä tarkastelupäivänä ainakin 14 teosta. Tämä luku koskee kuitenkin vain pääkirjaston kokoelmaa. Luku on kuitenkin kannustava, sillä jos pääkirjaston tšekkiläisen kaunokirjallisuuden 55 niteen kokoelmasta on kerralla lainassa neljännes, voi päätellä, että tšekkiläiselle kaunokirjallisuudelle on ky- syntää. Hyvään lainauslukuun voi vaikuttaa paria kuukautta aiemmin kokoamani aineistonäyttely, mutta tämän vaikutusta lainaukseen on vaikea arvioida.

Alla olevassa kuvioon olen koonnut Rovaniemen kaupunginkirjaston tšekkiläi- sen kaunokirjallisuuden kokoelman niteiden lainamääriä. Lainausmäärät ovat alkaneet kertyä vuodesta 1992 lähtien (erikoiskirjastonhoitaja Helena Kokko

sähköpostitse 27.6.2014). Kuviossa on eroteltuna pääkirjaston ja muiden toimipisteiden lainamäärät. Pääkirjaston varastossa sijaitsevaa aineistoa ei ole eroteltu näissä luvuissa.

Nollalainoja on pääosin lähi- ja kyläkirjastoissa. Pääkirjastossa on vain kaksi nidettä, joille ei ole kertynyt lainoja. Nämä kaksi teosta ilmestyivät 1960- ja -70-lukujen vaihteessa, eli niitä on todennäköisesti kuitenkin lainattu ennen nykyisiin kirjastojärjestelmiin siirtymistä. 1-10 lainaa on kertynyt yhteensä 38 niteelle. Suurimmalle osalle Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmaa on kertynyt 1-10 lainaa. Pääosa tähän joukkoon kuuluvista niteistä sijaitsee lähi- ja kyläkirjastoissa. Pääkirjastoon sijoittuu selvä enemmistö enemmän lainatusta aineistosta. 21-30 kertaa lainatuista niteistä sijaitsee muissa toimipisteissä yksi nide ja 31-40 kertaa lainatuista kolme. Viimeiseen, melko laajaan haarukkaan, 41-139 haarukkaan kuuluu 11 nidettä, jotka kaikki sijaitsevat pääkirjastossa. Lähes puolet näistä paljon lainatuista niteistä on Milan Kunderan *Olemisen sietämättömän keveyden* kappaleita, ja myös muita Kunderan teoksia kuuluu tähän paljon lainattujen joukkoon. Myös kaksi *Švejkin* niteistä kuuluu tähän paljon lainattujen kärkeen. Hieman yllättävää sen sijaan on yhden Jiří Weilin *Tähti sydämelä* -niteen 60 lainauskertaa.

Kuvio 5. Tšekkiläisen kaunokirjallisuuden nidekohtaiset lainausmäärät.

Wilén (2007, 145) viittaa muutamaan lainaustilastoja koskevaan yleispätevään lainalaisuuteen. Yksi näistä on 80/20 -sääntö, jonka mukaan 80 prosenttia lainauksesta kohdistuu 20 prosenttiin aineistosta. Tämä ei aivan päde Rovaniemen kaupunginkirjaston tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelman kohdalla. Jako lainoja runsaasti kerryttäneisiin ja vähän lainattuihin aineistoihin on kuitenkin melko jyrkkä, sillä noin puolet aineistosta on ollut lainassa korkeintaan kymmenen kertaa. 80 prosenttia lainauksesta kohdistuu kuitenkin 36 prosenttiin aineistosta.

5 LOPUKSI

Opinnäytetyön tekeminen on ollut kiinnostava ja opettavainen prosessi, jonka aikana olen päässyt tavoitteeni mukaan arvioimaan omaa osaamistani niin bohemistina kuin myös kirjastoalan ammattilaisena. Kirjastoalan osaamista olisi varmastikin syventänyt se, että olisin toteuttanut työn suunnitelmallisemmin harjoittelun aikana. Tällöin teorian ja kerätyn tutkimusaineiston yhteys olisi voinut olla kiinteämpi, ja toisaalta monien kirjoitusvaiheessa huomiota kiinnittäneiden seikkojen tarkistaminen esimerkiksi kirjastojärjestelmästä olisi ollut helpompaa. Bohemistina puolestaan olen saanut uutta näkökulmaa siihen, millainen tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennosbibliografia on, ja miten se palvelee suomalaisia lukijoita. Oman osaamisen havainnointi ja raportointi näkyy kuitenkin vähemmän työn tekstissä, sillä päähuomion olen antanut itse kokoelman tarkastelulle.

Rovaniemen kaupunginkirjasto – Lapin maakuntakirjaston tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennoskokoelman arvioinnin tulokset yllättivät jossain määrin, sillä en odottanut kokoelman olevan näinkin suuri ja kattava. Myös suomennosbibliografian tarkastelu uudesta näkökulmasta toi uutta näkemystä siihen, kuinka suomennosvalikoima loppujen lopuksi kattaa tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kentän melko hyvin. Hieman huolestuttavaa on kuitenkin se, kuinka vähän tšekkiläistä nykykirjallisuutta on tarjolla suomeksi.

Rovaniemen kaupunginkirjaston tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelma on mielestäni kohtuullisen edustava verrattuna suomennosbibliografiaan sekä muihin käyttämiini tšekkiläisen kaunokirjallisuuden mittapuihin, vaikka mitään näistä vertailukohdista ei voikaan pitää ehdottomana totuutena tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokonaisuudesta. Kokoelma kattaa tšekkiläisen kaunokirjallisuuden historian pääpiirteissään 1850-luvulta 2000-luvulle, ja kokoelmassa on tärkeimpien kirjailijoiden, kuten Karel Čapekin, Jaroslav Hašekin ja Milan Kunderan teoksia. Kokoelma on laajaan ikähaarukkaan nähden melko hyvässä kunnossa. Kokoelma on myös melko hyvin saatavilla, sillä pääosa kokoelmasta sijaitsee yhdessä paikassa, pääkirjastossa. Kokoelman lainausluvuista paljastui kaksi

kärkeä. Toisaalta pääosa kokoelma niteistä on ollut lainassa muutamia kertoja, mutta etenkin Milan Kunderan teokset erittäinkin lainattuja.

Kokoelmassa on toki puutteitakin, ja tätä kirjoittaessani pahin puute onkin jo korjaantunut, sillä Rovaniemen pääkirjastoon on hankittu useampikin nide uusinta Jaroslav Hašekin *Kunnon sotamies Švejk maailmansodassa* -käännöstä, josta tällä välin otettiin myös uusi painos. Kokoelman muita puutteita ei liene näin helppoa paikata, eikä se ole ehkä edes tarpeen. Jos kirjastolla on kiinnostusta työstää tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelmaansa, niin yksi mahdollisuus voisi olla pääkirjaston kokoelman puuteiden paikkaaminen muiden toimipisteiden niteillä. Näin kokoelma olisi entistä kattavammin edustettuna yhdessä paikassa. Kokoelman lainauslukuihin lienee helpointa vaikuttaa erilaisten aineistonäyttelyiden kautta. Tšekkiläinen kaunokirjallisuus ja sen edustajat istuvat hyvin monenlaisiin aihekokonaisuuksiin pelkän tšekkiläisyytensä lisäksi.

Vaikka opinnäytetyöni aihe tuntui itselleni moneen otteeseen jo kerran käsitellyltä, herätti uuden näkökulman ottaminen kuitenkin uuden kiinnostuksen tšekkiläisen kaunokirjallisuuden suomennosvalikoimaan ja sen mahdollisuuksiin. Tämän tutkimuksen puitteissa olisi ollut kiinnostavaa tarkastella vielä tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelman asiasanoituksia, sillä se olisi varmasti avannut uusia näkökulmia niin tšekkiläisen kirjallisuuden tarkasteluun, kuin myös syventänyt osaamistani kirjastoammattilaisena. Käytännön kirjastotyössä puolestaan heräsi kiinnostus erilaisten aineistopromootioideoiden työstämiseen tämän työn tuomien havaintojen pohjalta. Ainakin tässä kohtaa koen, että olen tämän työn ansiosta astumassa Tuomen kuvaaman (2009, 40) bohemistin erikoisosaamisen alueelta kirjastoammattilaisen laajemmalle osaamiskentälle. Toivon myös, että työni tarjoaa käyttökelpoisia näkökulmia muiden kirjastojen tšekkiläisen kaunokirjallisuuden kokoelman arviointiin.

LÄHTEET

Balajka, B. 1995. Přehledné dějiny literatury I. Praha: Fortuna.

Bílek, P. 2005. Literature after 1945. Viitattu 15.5.2014 <http://www.czechlit.cz/en/literature-after-1945/>.

CERMAT 2014a. Oficiální stránky maturitní zkoušky. Viitattu 23.7.2014. <http://www.novamaturita.cz/>.

CERMAT 2014b. Školní seznam literárních děl. Viitattu 23.7.2024. <http://www.novamaturita.cz/> > Zkoušky a předměty > Český jazyk a literatura > Ústní zkouška > Školní seznam literárních děl.

Čornej, P. 1992. Fundamentals of Czech history. Praha: Práh.

Eskola, E. 1991. Rukousnauha ja muita romaaneja. Suomentun kaunokirjallisuuden valinta yleisissä kirjastoissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Evans, G. E. & Saponaro, M. Z. 2005. Developing Library and Information Center Collections. Fifth Edition. Westport: Libraries Unlimited.

Even-Zohar, I. 1990. Polysystem Studies. Poetics Today. Vol. 11, No 1/1990. Viitattu 18.4.2014. <http://www.tau.ac.il/~itamarez/works/books/ez-pss1990.pdf>.

Fárová, L. & Kulkki-Nieminen, A. "Švejk tekee toisin": Suomalais-tšekkiläiset kirjallisuussuhteet. Tampere: Tampereen yliopisto.

Holý, J. 2002. III. Díl ja IV. Díl. Teoksessa Česká literatura od počátků k dnešku. Toinen täydennetty painos. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Hosiaisuoma, Y. 2003. Kirjallisuuden sanakirja. Helsinki: WSOY.

Hypén, K. 2007. Romaanilainaan paluu. Teoksessa Hypén, K. (toim.) Kirjan matka tekijöiltä lukijoille: Puheenvuoroja kotimaisen kaunokirjallisuuden luomisesta ja lukemisesta 2000-luvulla. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Janáčková, J. 2002. II.díl. Teoksessa Česká literatura od počátků k dnešku. Toinen täydennetty painos. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Johnson, P. 2009. Fundamentals of collection development and management. Chicago: American library association. 2. ed.

Kansalliskirjasto 2014. Fennica-tietokanta. Viitattu 17.7.2014. <https://fennica.linneanet.fi>.

Kirjastolaki 4.12.1998/904.

Knuuti, V. 2006. Tšekkiläinen kirjallisuus Suomessa – katsaus suomenoksiin, esittelyihin ja arvosteluihin. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kosková, H. 2006. Česká próza 20. století v kontextu světové prózy. Teoksessa Otázky českého kánonu: Sborník příspěvků z III. kongresu světové literárněvědné bohemistiky: Svazek 1. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR.

Kovtun, J. 2006. Česká literatura ve slovanském kontextu. Ze zkušeností přednášení o dějinách slovanských literatur na Moskevské univerzitě. Teoksessa Otázky českého kánonu: Sborník příspěvků z III. kongresu světové literárněvědné bohemistiky: Svazek 1. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR.

Lapin kirjasto 2014a. Kirjastot. Viitattu 17.7.2014.

<https://lappi.verkkokirjasto.fi/web/arena/kirjastot>

Lapin kirjasto 2014b. Viitattu 17.7.2014. <https://lappi.verkkokirjasto.fi>.

Lehár, J. 2002. Středověk, Humanismus ja Baroko. Teoksessa Česká literatura od počátků k dnešku. Toinen täydennetty painos. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Lukkarinen, K. & Saarinen, H. 2002. Rekku: Kirjastoresurssien yhteishallinta Lapin kirjastoissa. Raportti Aurora-kirjastojen kokeilusta 1.6.2001 – 31.8.2002. Rovaniemi: Aurora-kirjastot.

Machala, L. 2001. Literární bludiště. Praha: Brána.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Yleisten kirjastojen laatusuositus. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010: 20. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Suomen yleisten kirjastojen tilastot. Viitattu 17.7.2014.

<http://tilastot.kirjastot.fi/>.

Paasonen, U. 2001. Käännöskirjaa valitsemassa. Kulttuurinen yksipuolisuus suomennetun kaunokirjallisuuden valinnoissa. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto, Englannin kääntämisen ja tulkkauksen laitos. Viitattu 15.5.2014. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-9866>.

Paloposki, P. 2007. Slaavilainen kirjallisuus. Suomentoskirjallisuuden historia 2. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Richey, D. 1998. Censored, Forbidden and Underground Czech Novelists: A Selective Review. The Acquisitions Librarian. Vol. 10, No 19/1998.

Rovaniemen kaupunginkirjasto – Lapin maakuntakirjasto. 2012. Rekku-kuljetuksessa liikkunut aineisto Lapin läänissä vuonna 2008-2011. Julkaisematon aineisto.

Sepänmaa, Y: Kirjallisuusinstituutio. Kanava 6/1987, 360-364.

Šerlaimová, S. 2006. Český román a evropský kánon. Teoksessa Otázky českého kánonu: Sborník příspěvků z III. kongresu světové literárněvědné bohemistiky: Svazek 1. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR.

Sevänen, E. 2007. Suomentoskirjallisuuden määrällisestä kehityksestä. Teoksessa Suomentoskirjallisuuden historia 2. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Stich, A. 2002. Rané obrození. Teoksessa Česká literatura od počátků k dnešku. Toinen täydennetty painos. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Suomen yleisten kirjastojen tilastot. <http://tilastot.kirjastot.fi/>.

Svedjedal, J. 1999. Bortom bokkedjan. Bokmarknadens funktioner – en nymodell och några exempel. Tidskrift för litteraturvetenskap 3–4/1999, 3-18.

Tamminen, M. 2000. Ketkä ovat Tsekin kirjallisuuden J.L. Runeberg, Aleksis Kivi, Hannu Salama ja Rosa Liksom? Teoksessa Markku Ihonen ja Heidi Koivula (toim.) Kirjaimia kiikarissa. Näkymiä eurooppalaiseen kirjallisuuteen. Tampere: Tampere yliopisto press.

Tuomi, P. 2009. Pitäisikö kirjastossa tietää kirjoista? Teoksessa K. Hypén (toim.) Kirjasto 2010. Lukijat, teksti ja verkko. Helsinki: BTJ Finland Oy.

Tuomi, P. 2011. Kirjojen keskellä - Kirjastonhoitaja kaunokirjallisuuden asiantuntijana. Helsinki: BTJ Finland Oy.

Unesco 2014. Index Translationum. Viitattu 22.7.2014. <http://www.unesco.org/xtrans/>

Ústav pro českou literaturu AV ČR 2014. Slovník české literatury po roce 1945. Viitattu 4.8.2014. <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/>.

Varastokirjasto 2014. Vaari-tietokanta. Viitattu 17.7.2014. <https://vaari.linneanet.fi>.

Vartiainen, P. 2010a. Antiikki, keskiaika ja renessanssi länsimaisen kirjallisuuden historiassa. Helsinki: Avain.

Vartiainen, P. 2010b. Barokki, klassismi, valistus ja romantiikka länsimaisen kirjallisuuden historiassa. Helsinki: Avain.

Vartiainen, P. 2010c. Realismi länsimaisen kirjallisuuden historiassa. Helsinki: Avain.

Vartiainen, P. 2010d. Modernismi länsimaisen kirjallisuuden historiassa. Helsinki: Avain.

Vartiainen, P. 2013. Postmoderni kirjallisuus. Länsimaisen kirjallisuuden historia 1945-2000. Helsinki: Avain.

Vuontisjärvi, K. (toim.) 2010. Pappien harrastuksesta moderniksi kirjastoksi : Rovaniemen kaupunginkirjasto 150 vuotta. Rovaniemi: Rovaniemen kaupunginkirjasto - Lapin maakuntakirjasto. Viitattu 14.7.2014. <http://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=0c76ca88-d54f-48ec-aaa8-1a9af3aa4b0c>.

Wilén, R. & Kortelainen, T. 2007. Kirjastokokoelmien kehittämisen ja arvioinnin perusteet: teoria, menetelmät, käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Tšekkiläisen aikuisten kaunokirjallisuuden suomennosbibliografia

Punaisella korostettu Rovaniemen kaupunginkirjasto – Lapin maakuntakirjaston kokoelmasta puuttuvat teokset.

Keltaisella korostettu Rovaniemen kaupunginkirjaston pääkirjaston kokoelmasta puuttuvat teokset.

Suluissa mainittu suomentaja.

Runoteokset:

Seifert, Jaroslav 1985. Ruttopylväs. Helsinki: WSOY. (Hannu Ylilehto)

Romaanit:

Berková, Alexandra 1994. Magoria : Tarina suuresta rakkaudesta. Helsinki: Taifuuni. (Eero Balk)

Berková, Alexandra 1997. Uskollisen Reppanan kärsimykset. Helsinki: Taifuuni. (Eero Balk)

Čapek, Karel 1937. Kotiinpaluu. Porvoo: WSOY. (Reino Silvanto)

Čapek, Karel 1937. Salamanterisota. Porvoo: WSOY. (Reino Silvanto)

Čapek, Karel 1944. Insinööri Prokopin aivokuume. Forssa: Urheilijain kustannus oy. (Matti Jukola)

Čapek, Karel 1954. Kertomuksia. Sortavala: Petroskoin Karjalais-suomalaisen SNT:n valtion kustannusliike. (Leo Aalto)

Čapek, Karel 1961. Puutarhurin vuosi. Hämeenlinna: Karisto. (Toivo Kalervo)

Čapek, Karel 2002. Puutarhurin vuosi. Helsinki: Basam Books.(Eero Balk)

Fučík, Julius 1948. Hirsipuun varjossa. Helsinki: Kansankulttuuri. (Matti Lehmonen)

Fučík, Julius 1950. Kuolemaantuomitun viimeiset sanat. Sortavala: Petroskoin Karjalais-suomalaisen SNT:n valtion kustannusliike. (Lyyli Grönlund)

Fuks, Vladislav 1970. Herra Theodor Mundstock. Helsinki: Tammi. (Kirsti Siraste)

Hašek, Jaroslav 1959. Huumorin koulu: 12 oppituntia. Kuopio: Kansankulttuuri. (Aira Sinervo)

Hašek, Jaroslav 1932 – 1937. Kunnon sotamies Švejkin seikkailut 1-4. Leningrad: Valtion kustannusliike Kirja. (Jalmari Virtanen)

Hašek, Jaroslav 1935 – 1936. Kunnon sotamies Švejkin seikkailut maailmansodassa 1-3. Helsinki: Kirjailijainkustannusliike. (Viljo Kajava)

Hashek, Jaroslav 1947 – 1948. Kunnon sotamies Shvejkin seikkailut maailmansodassa 1-3. Helsinki: Kansankulttuuri. (Marja Helin)

Hashek, Jaroslav 1959. Kunnon sotamies Shveikin seikkailut maailmansodassa 1-4. Helsinki: Kansankulttuuri. (Marja Helin, Tuure Lehén ja Elvi Sinervo)

Hašek, Jaroslav 1991. Kunnon sotamies Švejk maailmansodassa. Helsinki: Orient Express. (Eero Balk) (Viimeisin painos 2013, Tammi)

Hrabal, Bohumil 1966. Tanssitunteja aikuisille ja edistyneille. Helsinki: Otava. (Aarno Peromies)

Hrabal, Bohumil 1991. Tarjoilin Englannin kuninkaalle. Helsinki: WSOY. (Hannu Ylilehto)

Hrabal, Bohumil. 2008. Liian meluisa yksinäisyys. [Helsinki]: Kirjava. (Eero Balk)

Klíma, Ladislav 1994. Ruhtinas Sternenhochin kärsimykset. Helsinki: Like. (Markku Tuiskula)

Klíma, Ladislav 1999. Loistava Nemesis. Helsinki: Like. (Markku Tuiskula)

Kohout, Pavel 1969. Tšekkiläinen päiväkirja. Helsinki: Kirjayhtymä. (Keijo Kylävaara)

Kohout, Pavel 1970. Valkoinen kirja : asiassa Adam Juráček... vastaan Isaac Newton. Helsinki :Kirjayhtymä. (Keijo Kylävaara)

Kohout, Pavel 1978. Hirttäjätär: banaali romaani. Helsinki: Kirjayhtymä. (Kirsti Siraste)

Kohout, Pavel 1982. Kysytään Klaaralta. Helsinki: Kirjayhtymä. (Kirsti Siraste)

Kohout, Pavel 1990. Saksalainen romanssi. Helsinki: Kirjayhtymä. (Marja Kyrö)

Kozák, Jan 1979. Taigan metsästäjät. Helsinki: Kirjayhtymä. (Leo Bessonoff, Kirsti Siraste)

Kundera, Milan 1987. Jäähyväisvalssi. Helsinki: WSOY. (Kirsti Siraste)

Kundera, Milan 1974. Tšekkiläinen pila. Helsinki: WSOY. (Maire Uusitalo = Hilikka Lidroos-Čermáková)

Kundera, Milan 1977. Elämä on toisaalla. Helsinki: WSOY. (Kirsti Siraste)

Kundera, Milan 1983. Naurun ja unohduksen kirja. Helsinki: WSOY. (Kirsti Siraste)

Kundera, Milan 1985. Olemisen sietämätön keveys. Helsinki: WSOY. (Kirsti Siraste)

Kundera, Milan 1988. Naurettavien rakkauksien kirja. Helsinki: WSOY. (Kirsti Siraste)

Kundera, Milan 1992. Kuolemattomuus. Helsinki: WSOY. (Kirsti Siraste)

Kundera, Milan 2003. Pila. Helsinki: WSOY. (Maire Uusitalo = Hilikka Lidroos-Čermáková)

Langer, Jiří 2003. Yhdeksän porttia. Helsinki: Basam Books. (Eero Balk)

Lustig, Arnošt. 2008. Pimeydellä ei ole varjoa. Helsinki: Like. (Nina Saikkonen)

Lustig, Arnošt. 2006. Rukous Katarzyna Horowitzille. Helsinki : Like. (Nina Saikkonen)

Macura, Vladimír 1995. Kansalainen Monte Cristo. Helsinki: Taifuuni. (Eero Balk)

Němcová, Božena 1966. Isoäiti: Kuvia maalaiselämästä. [#]: Kirjamaailma. (Anna-Liisa Laine)

Nenadál, Radoslav 1991. Ruusunpunainen kavaljeeri. Helsinki: Orient Express. (Eero Balk)

Neruda, Jan 2000. Prahalaistarinoita. Helsinki: Taifuuni. (Eero Balk)

Otčenášek, Jan 1963. Romeo, Julia ja pimeys. Helsinki: Otava. (Kyllikki Clément)

Páral, Vladimír 1985. Nuori mies ja valkoinen valas: pieni kemiallinen eepos. Helsinki : Kirjayhtymä. (Leo Bessonoff)

Pecka, Karel 1971. Pelon tiheikkö. Jyväskylä: Gummerus. (Markku Mannila)

Pelc, Jan 1993. Tarinoita aikuisille. Helsinki: Taifuuni. (Eero Balk)

Rudiš, Jaroslav. 2012. Punkin loppu Helsingissä. Helsinki : Basam Books. (Eero Balk)

Škvorecký, Josef 1982. Luutnantti Borůvkan murheet. Helsinki: WSOY. (Kirsti Siraste)

Škvorecký, Josef 1988. Ihmismielten insinööri. Helsinki: Otava. (Leevi Lehto)

Šoltész, Pavel 1992. Maanantaisin suljettu. Helsinki: Taifuuni. (Eero Balk)

Svatopluk, T. 1956. Liukuhihna ei odota. Helsinki: Kansankulttuuri. (Annikki Maruna = Annikki Aaltonen)

Vaculík, Ludvík 1977. Marsut. Helsinki: Tammi. (Kirsti Siraste)

Weil, Jiří 2002. Tähti sydämellä. Helsinki: Basam Books. (Eero Balk)

Viewegh, Michal 2004. Kotiopettajan romaani. Helsinki: Like. (Nina Saikkonen)

Suomennetut tšekkiläiset teokset suomennoksen julkaisuvuoden mukaisessa kronologisessa järjestyksessä

Punaisella korostettu Rovaniemen kaupunginkirjasto – Lapin maakuntakirjaston kokoelmasta puuttuvat teokset.

Keltaisella korostettu Rovaniemen kaupunginkirjaston pääkirjaston kokoelmasta puuttuvat teokset.

1930-luku

Hašek, Jaroslav *Kunnon sotamies Švejkin seikkailut I-III* 1932–37 Jalmari Virtanen / Viljo

Kajava

Čapek, Karel *Kotiinpaluu* 1937 Reino Silvanto

Salamanterisota 1937 Reino Silvanto

1940-luku

Čapek, Karel *Insinööri Prokopin aivokuume* 1944 Martti Jukola

Hašek, Jaroslav *Kunnon sotamies Švejkin seikkailut I-III* 1947–48 Marja Helin

Fučík, Julius *Hirsipuun varjossa* 1948 Martti Lehmonen

1950-luku

Fučík, Julius *Kuolemaantuomitun viimeiset sanat* 1950 Lyyli Grönlund

T. Svatopluk *Liukuhihna ei odota* 1956 Annikki Maruna (Annikki

Aaltonen)

Hašek, Jaroslav *Kunnon sotamies Švejkin seikkailut I-IV* 1959 Marja Helin, Tuure Lehén,

Elvi Sinervo

Hašek, Jaroslav *Huumorin koulu* 1959 Aira Sinervo

1960-luku

Čapek, Karel *Puutarhurin vuosi* 1961 Toivo Kalervo

Otčenášek, Jan *Romeo, Julia ja pimeys* 1963 Kyllikki Clément

Hrabal, Bohumil *Tanssitunteja aikuisille ja edistyneille* 1966 Aarno Peromies

Němcová, Božena *Isoäiti* 1966 Anna-Liisa Laine

Kohout, Pavel *Tšekkiläinen päiväkirja* 1969 Keijo Kylävaara

1970-luku

Fuks, Vladislav *Herra Theodor Mundstock* 1970 Kirsti Siraste

Kohout, Pavel *Valkoinen kirja* 1970 Keijo Kylävaara

Pecka, Karel *Pelon tiheikko* 1971 Markku Mannila

Kundera, Milan *Tšekkiläinen pila* 1974 Maire Uusitalo (Hilkka

Lindroos-Čermáková)

Elämä on toisaalla 1977 Kirsti Siraste

Vaculík, Ludvík *Marsut* 1977 Kirsti Siraste

Kohout, Pavel *Hirttäjätär* 1978 Kirsti Siraste

Kozák, Jan *Taigan metsästäjät* 1979 Leo Bessonoff, Kirsti Siraste

1980-luku

Kohout, Pavel *Kysytään Klaaralta* 1982 Kirsti Siraste

Škvorecký, Josef *Luutnantti Borůvkan murheet* 1982 Kirsti Siraste

Kundera, Milan *Naurun ja unohduksen kirja* 1983 Kirsti Siraste

Olemisen sietämätön keveys 1985 Kirsti Siraste

Páral, Vladimír *Nuori mies ja valkoinen valas* 1985 Leo Bessonoff

Seifert, Jaroslav *Ruttopylväs* 1985 Hannu Ylilehto

Kundera, Milan *Jäähyväisvalssi* 1987 Kirsti Siraste

Kundera, Milan *Naurettavien rakkauksien kirja* 1988 Kirsti Siraste

Škvorecký, Josef *Ihmismielten insinööri* 1988 Leevi Lehto

1990-luku

Kohout, Pavel *Saksalainen romanssi* 1990 Marja Kyrö

Hašek, Jaroslav *Kunnon sotamies Švejk maailmansodassa* 1991 Eero Balk

Hrabal, Bohumil	<i>Tarjoilin Englannin kuninkaalle</i>	1991	Eero Balk
Nenadál, Radoslav	<i>Ruusunpunainen kavaljeeri</i>	1991	Eero Balk
Kundera, Milan	<i>Kuolemattomuus</i>	1992	Kirsti Siraste
Šoltész, Pavel	<i>Maanantaisin suljettu</i>	1992	Eero Balk
Pelc, Jan	<i>Tarinoita aikuisille</i>	1993	Eero Balk
Berková, Alexandra	<i>Magoria: Tarina suuresta rakkaudesta</i>	1994	Eero Balk
Klíma, Ladislav	<i>Ruhtinas Sternenhochin kärsimykset</i>	1994	Markku Tuiskula
Macura, Vladimír	<i>Kansalainen Monte Christo</i>	1995	Eero Balk
Berková, Alexandra	<i>Uskollisen Reppanan kärsimykset</i>	1997	Eero Balk
Klíma, Ladislav	<i>Loistava Nemesis</i>	1999	Markku Tuiskula
2000-luku			
Neruda, Jan	<i>Prahalaistarinoita</i>	2000	Eero Balk
Čapek, Karel	<i>Puutarhurin vuosi</i>	2002	Eero Balk
Weil, Jiří	<i>Tähti sydämellä</i>	2002	Eero Balk
Langer, Jiří	<i>Yhdeksän porttia</i>	2003	Eero Balk
Viewegh, Michal	<i>Kotiopettajan romaani</i>	2004	Nina Saikkonen
Lustig, Arnošt	<i>Rukous Katarzyna Horowitzille</i>	2006	Nina Saikkonen
	<i>Pimeydellä ei ole varjoa</i>	2008	Nina Saikkonen
Hrabal, Bohumil	<i>Liian meluisa yksinäisyys</i>	2008	Eero Balk
2010-luku			
Rudiš, Jaroslav	<i>Punkin loppu Helsingissä</i>	2012	Eero Balk

Suomennetut tšekkiläiset teokset alkukielisen julkaisuvuoden mukaan järjestettynä

Punaisella korostettu Rovaniemen kaupunginkirjasto – Lapin maakuntakirjaston kokoelmasta puuttuvat teokset.

Keltaisella korostettu Rovaniemen kaupunginkirjaston pääkirjaston kokoelmasta puuttuvat teokset.

1800-luku

Němcová, Božena

Neruda, Jan

1920-luku

Hašek, Jaroslav

Čapek, Karel

Klíma, Ladislav

1930-luku

Klíma, Ladislav

T. Svatopluk

Čapek, Karel

Langer, Jiří

1940-luku

Fučík, Julius

Weil, Jiří

1950-luku

Otčenášek, Jan

Lustig, Arnošt

1960-luku

Fuks, Vladislav

Hrabal, Bohumil

Lustig, Arnošt

Škvorecký, Josef

Pecka, Karel

Kundera, Milan

Kohout, Pavel

1970-luku

Vaculík, Ludvík

Kohout, Pavel

Kozák, Jan

Páral, Vladimír

Hrabal, Bohumil

Kundera, Milan

Škvorecký, Josef

1980-luku

Hrabal, Bohumil

Seifert, Jaroslav

Isoäiti

Prahalaistarinoita

Kunnon sotamies Švejk

maailmansodassa

Huumorin koulu: 12 oppituntia

Insinööri Prokopin aivokuume

Puuutarhurin vuosi

Ruhtinas Sternenhochin

kärsimykset

Loistava Nemesis

Liukuhihna ei odota

Salamanterisota

Kotiinpaluu

Yhdeksän porttia

Hirsipiipun varjossa

Tähti sydämellä

Romeo, Julia ja pimeys

Pimeydellä ei ole varjoa

Herra Theodor Mundstock

Tanssitunteja aikuisille ja

edistyneille

Rukous Katarzyna Horowitzille

Lutnantti Borůvkan murheet

Pelon tiheikkö

Tšekkiläinen pila / Pila

Naurattavien rakkauksien kirja

Tšekkiläinen päiväkirja

Marsut

Valkoinen kirja

Hirttäjäntär

Taigan metsästäjät

Nuori mies ja valkoinen valas

Tarjoilin Englannin kuninkaalle

Elämä on toisaalla

Jäähyväisvalssi

Naurun ja unohduksen kirja

Ihmismielten insinööri

Liian meluisa yksinäisyys

Ruttopylväs

Babička

Povídky malostranské

Osudy dobrého vojáka Švejka za

světové války

Krakatit

Zahradníkův rok

Utrpení knížete Sternenhocha

Slavná Nemesis

Botostroj

Válka s mloky

Horduba

Devět bran

Reportáž psaná na oprátce

Život s hvězdou

Romeo, Julia a tma

Tma nema stín

Pan Theodor Mundstock

Taneční hodiny pro starší a pokročilé

Modlitba pro Katerinu Horovitzovou

Smutek poručíka Borůvky

Horečka

Žert

Směsné lásky

Z deníku kontrarevolucionáře

Morčata

Bílá kniha o kauze Adam Juráček

Katyně

Lovcem v tajze

Mladý muž a bílá velryba

Obsluhoval jsem anglického krále

Život je jinde

Valčík na rozloučenou

Kniha smíchu a zapomnění

Příběh inženýra lidských duší

Příliš hlučná samota

Morový sloup

1855

1878

1920–23

1924

1929

1928

1932

1933

1936

1937

1937

1945

1949

1958

1958

1963

1964

1964

1966

1967

1967

1968

1969

1970

1970

1978

1972

1973

1974

1975

1979

1979

1977

1980

1981

Kohout, Pavel	Kysytään Klaaralta	Nápady svaté Kláry	1982
	<i>Saksalainen romanssi</i>	<i>Hodina tance a lásky</i>	1989
Kundera, Milan	<i>Olemisen sietämätön keveys</i>	<i>Nesnesitelná lehkost bytí</i>	1985
Nenadál, Radoslav	<i>Ruusunpunainen kavaljeeri</i>		1985/1989
1990-luku			
Kundera, Milan	<i>Kuolemattomuus</i>	<i>Nesmrtelnost</i>	1990
Berková, Alexandra	<i>Magoria</i>	<i>Magorie aneb příběh velké lásky</i>	1991
	<i>Uskollisen Reppanan kärsimykset</i>	<i>Utrpení oddaného všiváka</i>	1993
Pelc, Jan	Tarinoita aikuisille	...a povídky aneb sexuální mizérie a jiné story	1991
Šoltész, Pavel	<i>Maanantaisin suljettu</i>	<i>Zavírací den</i>	1991
Macura, Vladimír	<i>Kansalainen Monte Cristo</i>	<i>Občan Monte Christo</i>	1993
Viewegh, Michal	<i>Kotiopettajan romaani</i>	<i>Výchova dívek v Čechách</i>	1994
2000-luku			
2010-luku			
Rudiš, Jaroslav	<i>Punkin loppu Helsingissä</i>	<i>Konec punku v Helsinkách</i>	2010

Maturitní zkouška – lyhyt ja perinteinen esimerkkilista

Työni rajauksen mukaiset tšekkiläinen kaunokirjallisuus, sekä tšekkiläiset näytelmät.

Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmassa olevat teokset.

Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmasta puuttuvat teokset.

1	Homér: Odysseia
2	Karel IV.: Vlastní životopis
3	Defoe: Robinson Crusoe
4	Boccaccio: Dekameron
5	Shakespeare: Romeo a Julie
6	Molière: Lakomec
7	Puškin: Evžen Oněgin
8	Hugo: Chrám Matky Boží v Paříži
9	Dumas: Tři mušketýři
10	Mácha: Máj
11	Havlíček Borovský: Tyrolské elegie
12	Erben: Kytice
13	Němcová: Babička
14	Neruda: Povídky malostranské
15	Čech: Nový epochální výlet pana Broučka, tentokráte do XV. století
16	Čapek, K.: R.U.R.
17	Bezruč: Slezské písně
18	Nezval: Edison
19	Neumann: Kniha lesů, vod a strání
20	Wolker: Těžká hodina
21	Čapek, K.: Krakatit
22	Hašek: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války
23	Poláček: Muži v ofsajdu
24	Olbracht: Nikola Šuhaj loupežník
25	Pavel: Smrt krásných srnců
26	Viewegh: Báječná léta pod psa
27	Hrabal: Ostře sledované vlaky
28	Škvorecký: Zbabělci
29	Kundera, M.: Žert
30	Doyle: Pes baskervillský
31	Tolkien: Společenstvo prstenu
32	Remarque: Na západní frontě klid
33	Bulgakov: Mistr a Markétka
34	Hemingway: Stařec a moře
35	Heller: Hlava XXII
36	Kerouac: Na cestě
37	Márquez: Sto roků samoty
38	Clarke: 2001 Vesmírná odyssea
39	Eco: Jméno růže
40	Nabokov: Lolita

Maturitní zkouška – lyhyt ja ei-perinteinen esimerkkilista

Työni rajauksen mukaiset tšekkiläinen kaunokirjallisuus, sekä tšekkiläiset näytelmät.

Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmassa olevat teokset.

Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmasta puuttuvat teokset.

1	Starý zákon
2	Malory: Artušova smrt
3	Laclos: Nebezpečné známosti
4	Shakespeare: Macbeth
5	Molière: Don Juan
6	La Fontaine: Bajky
7	Kořinek: Staré paměti kutnohorské
8	Hájek z Libočan: Kronika česká
9	Karel IV.: Vita Caroli
10	Whitman: Stébla trávy
11	De Coster: Pověst o Ulenspiegelovi
12	Nietzsche: Tak pravil Zarathustra
13	Jarry: Král Ubu
14	Čechov: Povídky
15	Zeyer: Román o věrném přátelství Amise a Amila
16	Svátek: Paměti katovské rodiny Mydlářů v Praze
17	Karásek ze Lvovic: Sodoma
18	Hlaváček: Mstivá kantiléna
19	Nezval: Skleněný havelok
20	Klíma, L.: Utrpení knížete Sternenhocha
21	Topol, Jáchym: V úterý bude válka
22	Krchovský: Noci, po nichž nepřichází ráno
23	Diviš: Odchod z Čech
24	Fuks: Spalovač mrtvol
25	Hrabal: Taneční hodiny pro starší a pokročilé
26	Hájíček: Fotbalové deníky
27	Kohout: Nápady svaté Kláry
28	Denemarková: Peníze od Hitlera
29	Havel: Largo desolato
30	Ionesco: Plešatá zpěvačka
31	Meyrink: Golem
32	Toole: Spolčení hlupců
33	Zamjatin: My
34	Tatarka: Farská republika
35	Borges: Obecné dějiny hanebnosti
36	Vian: Pěna dní
37	Ferlinghetti: Startuji ze San Franciska
38	Malamud: Správkař
39	Pérez-Reverte: Hřbitov bezejmenných lodí
40	Mc Carthy: Tahle země není pro starý

Maturitní zkouška – Keski-Eurooppaan keskittynyt laaja esimerkkilista

Työni rajauksen mukaiset tšekkiläinen kaunokirjallisuus, sekä tšekkiläiset näytelmät.

Rovaniemen kaupunginkirjaston kokoelmassa olevat teokset.

1	Starý zákon
2	Píseň o Nibelunzích
3	von Eschenbach: Parzival
4	Život svatě Kateřiny
5	Kosmas: Kronika česká
6	Karel IV.: Vita Caroli
7	Bridel: Co bůh? Člověk?
8	Hus: Listy z Kostnice
9	Grimmelshausen: Dobrodružný Simplicius Simplicissimus
10	Schiller: Loupežníci
11	Goethe: Utrpení mladého Werthera
12	Goethe: Faust
13	Hölderlin: Hyperion
14	Komenský: Labyrint světa a ráj srdce
15	Novalis: Hymny noci
16	Heine: Kniha písní
17	Hoffmann: Životní názory kocoura Moura
18	Mickiewicz: Pan Tadeáš
19	Mickiewicz: Konrád Wallenrod
20	Sienkiewicz: Křižáci
21	Nietzsche: Tak pravil Zarathustra
22	Mácha: Máj
23	Němcová: Babička
24	Erben: Kytice
25	Havlíček Borovský: Tyrolské elegie
26	Kollár: Slávy dcera
27	Machar: Tristium Vindobona I–XX
28	Hašek: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války
29	Mann T.: Buddenbrookovi
30	Mann T.: Smrt v Benátkách
31	Morgenstern: Šibeniční písně
32	Rolland: Petr a Lucie
33	Werfel: Čtyřicet dnů
34	Kafka: Zámek
35	Kafka: Proces
36	Kafka: Amerika
37	Rilke: Zápisky Malta Lauridse Brigga
38	Rilke: Sonety Orfeovi
39	Trakl: Podzimní duše
40	Meyrink: Golem
41	Mann, H.: Profesor Neřád
42	Urban, M.: Živý bič
43	Hesse: Stepní vlk
44	Remarque: Na západní frontě klid

45	Musil: Muž bez vlastností
46	Gombrowicz: Ferdurke
47	Brecht: Matka Kuráž a její děti
48	Švantner: Nevěsta hor
49	Tatarka: Farská republika
50	Dürrenmatt: Soudce a jeho kat
51	Feuchtwanger: Židovka z Toleda
52	Mňačko: Smrt si říká Engelchen
53	Böll: Biliár o půl desáté
54	Grass: Plechový bubínek
55	Lem: Solaris
56	Bernhard: Vyhazení
57	Dückersová: Zóna Berlín
58	Zeh: Orli a andělé
59	Masłowska: Červená a bílá
60	Kertész: Člověk bez osudu
61	Jelineková: Pianistka
62	Šrámek: Stříbrný vítr
63	Olbracht: Žalář nejtemnější
64	Kopta: Třetí rota
65	Čapek, K.: Válka s mloky
66	Váchal: Krvavý román
67	Durych: Rekviem
68	Hrabal: Postřižiny
69	Kundera, M.: Směšné lásky
70	Lustig: Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou
71	Kryl: Kniška
72	Diviš: Žalmy
73	Havel: Zahradní slavnost
74	Fischl: Kuropění
75	Gruša: Hra o smrděocha
76	Moníková: Fasáda
77	Hůlová: Paměť moje babičce
78	Legátová: Želary